

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 6, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Všívá se do bakalářské práce před vlastní bakalářskou prací. Zadání se nezapočítává do rozsahu práce.

Jméno a příjmení studenta:

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost / Ekonomika a management/

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě / Management a marketing služeb

Forma studia: prezenční / kombinovaná

Místo studia: České Budějovice / Příbram

Název bakalářské práce:

Název bakalářské práce v anglickém jazyce:

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií / Katedra managementu a marketingu služeb

Vedoucí bakalářské práce (jméno a příjmení, titul):

Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok):

Totožné s měsícem odevzdání projektu a zadání BP.

CÍL BAKALÁŘSKÉ PRÁCE:

Totožné s projektem bakalářské práce

Student:	<i>datum</i>	<i>podpis</i>
Vedoucí práce:	<i>datum</i>	<i>podpis</i>

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry:	<i>datum</i>	<i>podpis</i>
Prorektorka pro studium a vnitřní záležitosti: RNDr. Růžena Ferebauerová	<i>datum</i>	<i>podpis</i>
Rektor: doc. Ing. Oldřich Pekárek, CSc.	<i>datum</i>	<i>podpis</i>

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**VYTVÁŘENÍ PODMÍNEK PRO ZVÝŠENÝ POCIT
BEZPEČÍ SENIORŮ**

Autor práce: Markéta Hazdrová, DiS.
Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě
Forma studia: Kombinovaná
Vedoucí práce: Ing. Mgr. Martin Černý
Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2019

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění.

Markéta Hazdrová, DiS.

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Ing. Mgr. Martin Černému, za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

Hazdrová, M. *Vytváření podmínek pro zvýšený pocit bezpečí seniorů* : bakalářská práce. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií o. p. s., 2019. 53 s. Vedoucí bakalářské práce : Ing. Mgr. Martin Černý.

Klíčová slova: senior, kriminalita, prevence kriminality, projekty prevence kriminality.

Práce řeší problematiku prevence kriminality a sociálně patologických jevů, zaměřených na seniory. Definiuje pojmy jako je senior, stáří a stárnutí, kriminalita, oběť, prevence kriminality a její členění a srovnává kriminalitu páchanou na seniorech v České republice a v zahraničí. Dále analyzuje projekty prevence kriminality ze strany městských policí v ČR, zejména projekt Městské policie Plzeň „Plzeňská senior akademie“. Praktická část je založena na dotazníkovém šetření mezi účastníky projektu „Plzeňská senior akademie“. Účastníkům byly pokládány otázky, které zjišťovaly informovanost seniorů o stavu kriminality v jejich okolí, o možnostech ochrany před kriminalitou. Cílem práce bylo zmonitorovat míru pocitu bezpečí u seniorů, jedné z nejohroženějších skupin osob ve společnosti.

ABSTRACT

Hazdrová, M. *Creating Conditions for increased Feeling of Security of Seniors Measurement* : Bachelor thesis. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, 2019. 53 p. Supervisor : Ing. Mgr. Martin Černý.

Key words: senior, criminality, crime prevention, crime prevention projects.

The theme of this graduate thesis deals with the issue of crime prevention and socially pathological phenomena focused on seniors. The graduate work is divided into the theoretical and practical part. The theoretical part defines concepts such as seniority, old age and aging, crime, victim, crime prevention and its division. It deals with crime prevention projects by municipal police in the Czech Republic and, in particular, with the project of the Municipal Police Plzeň "Plzeňská senior akademie" (hereafter PSA). The practical part is based on a questionnaire survey among PSA participants. Participants were asked questions about finding satisfaction and quality of life at their place of residence. The aim of the graduate thesis was to monitor the degree of security in the elderly, one of the most endangered groups of people in society.

OBSAH

ÚVOD.....	6
1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE.....	8
2 KDO JE SENIOR?.....	10
2.1 Stárnutí.....	11
2.2 Stáří.....	13
2.3 Statistické údaje týkající se seniorů.....	14
3 KRIMINALITA A JEJÍ ČLENĚNÍ.....	17
3.1 Kriminalita páchaná na seniorech.....	20
3.1.1 Typologie obětí.....	21
4 PREVENCE KRIMINALITY.....	24
4.1 Preventivní politika ČR.....	28
4.2 Prevence kriminality v ČR zaměřená na seniory.....	29
4.2.1 Policie České republiky a seniory.....	30
4.2.2 Městská policie Plzeň a seniory.....	31
5 PROJEKTY PREVENCE KRIMINALITY MĚSTSKÝCH POLICÍ VE VZTAHU K SENIORŮM.....	34
5.1 MP Olomouc.....	34
5.2 MP Ostrava.....	35
5.3 MP Praha.....	35
5.4 MP Brno.....	36
5.5 MP Plzeň.....	37
5.6 MP Prešov.....	38
5.7 MP Nitra.....	39
6 VLIV PROJEKTU „PLZEŇSKÁ SENIOR AKADEMIE“ NA SENIORY.....	40
6.1 Zpracování dotazníku.....	40
6.2 Vyhodnocení dotazníkového šetření.....	41
ZÁVĚR.....	46
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	47
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ.....	52
SEZNAM PŘÍLOH.....	53

ÚVOD

Volba tématu bakalářské práce byla ovlivněna jeho stálou celospolečenskou a odbornou aktuálností. S ohledem k praxeologickým zkušenostem zpracovatelky bakalářské práce bude objasněn význam preventivních aktivit se zaměřením na seniory teoreticko-empirickou formou. Zpracovatelka si toto téma vybrala proto, že se zajímá o problematiku prevence kriminality a sociálně patologických jevů. Ve své profesi se s touto problematikou setkává často. Od roku 2002 pracuje jako strážník Městské policie Plzeň. Na samém začátku působení v této organizaci vykonávala hlídkovou činnost v centru města a přilehlých ulicích. Jednalo se o zejména o řešení přestupků proti veřejnému pořádku, které jsou souhrnem určitého nepřijatelného chování. Občané takové chování nejvíce vnímají při každodenním životě ve městě. Toto nepřijatelné chování je nestandardní a značnou měrou ovlivňuje obyvatele ve vnímání bezpečí a klidu. V neposlední řadě souvisí i s čistotou, a tím i pohodou a spokojeností se životem ve městě. Největším problémem ve městě je stále bezdomovectví, se kterým strážníci zákonným způsobem bojují. Problémy s parkováním a dodržováním dopravního značení má stále velké množství řidičů, kteří často nerespektují ani základní pravidla silničního provozu. Od roku 2007 zpracovatelka pracuje jako metodik prevence kriminality na Odboru analýzy a prevence kriminality, kde se řadu let zabývá problematikou prevence kriminality a sociálně patologickými jevy. Odbor se zabývá koordinací činnosti ve vztahu k realizaci projektu Bezpečná Plzeň. Zajišťuje kontakt a spolupráci mezi okrskovými strážníky a ostatními subjekty na poli veřejného pořádku ve městě (ředitelé škol a jiných institucí). Koordinuje činnost Městské policie Plzeň a spolupracuje s Odborem bezpečnosti a prevence kriminality MMP¹ ve vztahu k realizaci projektů prevence kriminality – podání návrhů projektů na MV², provádění projektů ve spolupráci s MMP a dalšími subjekty. Nedílnou součástí práce metodiků prevence kriminality je hlavně besední činnost v mateřských, základních a středních školách, dále pak přednášky pro seniory a osoby zdravotně postižené. Pro tyto subjekty jsou připraveny různé programy z oblasti primární prevence. Autorka práce se v posledních třech letech úzce soustředí na práci a prevenci zaměřenou na kategorii seniorů a zdravotně postižené osoby. Je jí známo, že právě oni jsou jednou

¹ MMP = Magistrát města Plzně.

² MV = Ministerstvo vnitra České republiky.

z nejhroženějších sociálních skupin. Díky tomu, že se setkala s celou řadou případů, kdy bylo možno protiprávnímu jednání na seniorech předejít, pokud by se tyto osoby chovaly preventivně a dodržovaly jednoduchá pravidla. Jako například chránily si svůj majetek, neumožnily vstup cizím osobám do svého obydlí, nebo kdyby se vyhýbaly rizikovým místům. Senioři také často nevědí, na koho se obrátit v krizové situaci. Nemají jasno, zda přivolat na místo městskou policii nebo PČR³. Také jejich znalosti z oblasti zdravotní péče už dlouhá léta nejsou aktuální a nejsou si jisti, jak správně poskytnout laickou první pomoc, protože mnozí z nich byli proškoleni naposledy v době svých studií. Proto byl Městskou policií Plzeň realizován projekt „Plzeňská senior akademie“, ve kterém se angažují. Alarmující jsou také statistické údaje o zvyšujícím se počtu seniorů v České republice. Proto bychom na tuto sociální skupinu neměli v rámci prevence kriminality zapomínat. Ve své práci se autorka zabývá pojmy senior, stáří a stárnutí. Výklad těchto pojmů se postupem doby upravuje, zvláště pojem senior. Dále ve třetí kapitole objasňuje pojem kriminalita a její členění a zaměřuje se úzce na kriminalitu páchanou na seniorech. Srovnává tuto problematiku v České republice a v zahraničí. Velká část práce pojednává o projektech prevence kriminality se zaměřením na tuto sociální skupinu a podrobně popisuje jednotlivé projekty prevence kriminality různých institucí v České republice, které se tématem kriminality páchané na seniorech zabývají.

³ PČR = Policie České republiky.

1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Hlavním cílem práce je zjistit, zda jsou nebo nejsou senioři v Plzni dostatečně informováni o stavu kriminality a o možnostech ochrany před ní. Vedlejším cílem práce je zmonitorovat míru pocitu bezpečí u seniorů. Zjistit, zda se realizací projektu sociální prevence „Plzeňská senior akademie“, který realizuje Městská policie Plzeň, zvyšuje jejich pocit bezpečí a praktické dovednosti ve vztahu ke kriminalitě na nich páchané. Autorka si na základě těchto cílů zvolila dvě hypotézy. Hypotéza č. 1 - Senioři v Plzni nejsou dostatečně informováni o stavu kriminality a o možnostech ochrany před kriminalitou. Hypotéza č. 2 - Realizací projektu „Plzeňská senior akademie“ se zvyšuje pocit bezpečí těchto osob a praktické dovednosti ve vztahu ke kriminalitě na nich páchané. Průzkumná metoda bude realizována technikou dotazníkového šetření, která má za cíl potvrdit či vyvrátit autorem uvedené hypotézy. Průzkum proběhne mezi absolventy projektu „Plzeňská senior akademie“ a na základě zhodnocení výsledků je snahou navrhnout možná zefektivňující opatření ke zlepšení situace. Tento projekt má za úkol v rámci prevence kriminality páchané na seniorech a zdravotně postižených osobách na území města Plzně sjednotit dosud existující programy prevence kriminality zaměřené na tuto cílovou skupinu a problematiku. Je zaměřen na ucelené vzdělávání a poskytování informací seniorům a zdravotně postiženým osobám dle aktuálního stavu kriminality na území města Plzně. Podle toho jsou i vypracovány přednáškové bloky, které jsou realizovány tak, aby na sebe vzájemně navazovaly. Odborní lektori v rámci projektu poskytují seniorům a zdravotně postiženým osobám nezbytné informace k ochraně jejich života, zdraví a majetku. Pomáhají jim orientovat se v zákonných oprávněních a v činnostech jednotlivých organizací v České republice. Snahou metodiků prevence kriminality při Městské policii Plzeň je poučit účastníky o postupu, pokud se stanou obětí nebo svědkem protiprávního jednání. Jsou poučeni o tom, jak účinně předcházet krizovým situacím a jsou motivováni k tomu, aby předávali nabyté znalosti i svému okolí. Projekt má také přispět k získání teoretických a praktických dovedností těchto osob v oblasti sociální komunikace, práva, mezilidských vztahů i struktury systému sociální a právní pomoci. Tím tyto osoby získávají sebevědomí. Nejde jen o to zvýšit pocit bezpečí seniorů, ale i fakticky nebo prakticky vytvořit podmínky pro jejich nižší viktimizaci. Seniorů je více skupin, ale cílem metodiků prevence kriminality Městské policie Plzeň je pracovat se skupinou v mladším

seniorském věku, která je schopna přijmout, pochopit, zvnitřnit a realizovat informace, které jim budou předány. Vedlejším cílem práce je také zmonitorovat míru pocitu bezpečí u seniorů, jedné z nejohroženějších skupin osob ve společnosti. Zjistit, zda se realizací projektu „Plzeňská senior akademie“ zvyšuje jejich pocit bezpečí a praktické dovednosti ve vztahu ke kriminalitě na nich páchané. Průzkumná metoda bude realizována technikou dotazníkového šetření. To proběhne mezi absolventy projektu „Plzeňská senior akademie“. Bude vytvořen dotazník v papírové podobě, který bude poskytnut k vyplnění účastníkům na konci tohoto projektu po 14 týdnech. Senioři budou pomocí dotazníků dotazováni, jakým způsobem získávají informace o stavu kriminality v Plzni, jakým způsobem získávají informace o možnostech ochrany před kriminalitou páchanou na nich, jaké existují instituce a orgány, které působí v oblasti ochrany seniorů před protiprávním jednáním páchaných v této věkové kategorii a jak vnímají pocit bezpečí ve svém městě. Cílem práce je vyhodnotit dotazníky, potvrdit či vyvrátit autorem uvedené hypotézy a na základě výsledků navrhnout možná řešení k případnému zlepšení situace. Dále budou autorkou práce vytvořeny informační letáky s pomocí softwarového programu, ve kterém budou základní informace o zásadách bezpečného chování a informace o tom, jak v které situaci reagovat a jednat. Vznikne materiál, který bude k dispozici při přednáškách pro seniory, a bude rozšířen do většiny veřejných institucí ve městě. Například do veřejných knihoven, do vývěsek budov ÚMO⁴, do budov neziskových organizací, do zdravotnických zařízení a do ostatních budov, kde se senioři pohybují. Letáky budou zveřejněny i na webových stránkách Městské policie Plzeň a budou k dispozici i široké veřejnosti.

⁴ ÚMO = Úřad městského obvodu.

2 KDO JE SENIOR?

Vymezit pojem senior není vůbec jednoduché. V České republice je pro toto slovo hned několik jazykových ekvivalentů. Nejznámějším je „důchodce“ a také termíny „babička a dědeček“, které se u nás běžně používají i v případě, že tyto osoby nejsou v našem příbuzenském vztahu. Není výjimkou i označení „stařeček a stařenka“. Celkově se pojem senior v ČR stal moderní až v posledních letech a není českého původu. Jeho význam v anglickém jazyce znamená něco jiného než v českém jazyce. Zde se používá spíše jako spojení s pozicí na pracovišti. Například senior manager apod.⁵

Helena Haškovcová uvádí ještě jeden častý termín, a to „přestárlí občané“. Což v nás může evokovat někoho, kdo už nepatří mezi nás a mladí lidé na tyto občany mohou pohlížet jako na osoby, zabírající místo v naší společnosti.⁶

Definice slova senior se liší podle konkrétního autora a podle toho, jestli se soustředí na biologické, psychické nebo sociální změny v životě člověka. Tito autoři popisují seniora jako člověka „v završující životní fázi se specifickým postavením ve společnosti“.⁷

Jiná definice zase říká, že senior je osoba staršího věku, ale může to být také nejstarší a nejváženější člen určitého společenství. Označení samotného slova senior pochází z řeckého slova Geron a označuje starce.⁸

Od tohoto slova je odvozený obor zabývající se problémy stárnutí organizmů a chorob stáří zvaný gerontologie.⁹

V současné době v Evropě podíl osob, které jsou považovány za seniory, přibývá. Mladá generace nemá zájem zakládat rodiny a vychovávat děti, a pokud k založení rodiny dojde, dochází k razantní redukci počtu potomků. Další příčinou je

⁵ ONDRÁKOVÁ, J., TAUCHMANOVÁ, V., JANIŠ, K., PAVLÍKOVÁ, S., JEHLIČKA, V. *Vzdělávání seniorů a jeho specifika*. Červený Kostelec, 2012, s. 12-13.

⁶ HAŠKOVCOVÁ, H. *Fenomén stáří*. Praha, 2010, s. 21.

⁷ SAK, P., KOLESÁROVÁ, K. *Sociologie stáří a seniorů*. Praha, 2012, s. 25.

⁸ Geront/geron. In *SCS.ABZ.CZ - Slovník cizích slov* [online]. Ostrava: ABZ knihy, a.s., 2018 [cit. 2018-10-08]. Dostupné z WWW: <<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/geront-geron>>.

⁹ Gerontologie. In *SCS.ABZ.CZ - Slovník cizích slov* [online]. Ostrava: ABZ knihy, a.s., 2018 [cit. 2018-10-08]. Dostupné z WWW: <<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/gerontologie>>.

neustále se zlepšující péče ve zdravotnictví a nesmíme opomenout prodloužení délky života. Významným aspektem zdravého životního stylu je aktivní život seniorů.¹⁰

„*Senioři jsou jednou z ohrožených skupin v přístupu k účasti na životě společnosti*“¹¹ říká Karel Schwarz. Příčinou jsou různé bariéry. Například zdravotní stav a věková diskriminace. Dále pak nízký příjem a nízká úroveň vzdělání. V neposlední řadě je to problematictější přístup ke službám.

2.1 Stárnutí

Peter Gruss ve své publikaci popisuje stárnutí jako „*proces, který se projevuje zvyšováním rizika úmrtí s věkem a snižováním schopnosti reprodukce*“.¹²

Biologové dokázali, že proces stárnutí začíná okamžikem oplodnění. Je třeba zhodnotit průběh lidského života, protože každý člověk projde různými změnami, které stárnutí ovlivňují. Takže teoreticky hranice stárnutí organismu neexistuje. Ve vyspělých zemích se lidé dožívají vyššího věku, než tomu bylo v minulosti. Délka života se neustále prodlužuje. V dřívějších dobách bylo běžné umírání v mládí na různé infekční choroby, které lékaři neuměli vyléčit. Neexistovala rychlá lékařská pomoc a ženy umíraly při porodu nebo po něm.¹³

Život v Česku se postupně prodlužuje. Od roku 2000 do roku 2016 se u mužů protáhl o 4,6 roku a u žen o 3,8 roku. Chlapci, kteří se narodili předloni, tak měli před sebou v průměru 76,2 roku a dívky 82,1 roku. Podle expertů není podstatná jen doba dožití, ale také počet zdravých let bez obtíží a omezení. Ukazuje totiž na kvalitu života.¹⁴

Nejdelší průměrnou délku života uvádí Japonsko a Francie. Průměrná délka života může být v budoucnosti změněna událostmi, které nelze předvídat. Může se jednat o válku, teroristický útok nebo nějakou epidemii či přírodní katastrofu.¹⁵

¹⁰ SCHWARZ, K. *Aktivně a autonomně ve stáří*. Praha, 2016, s. 9.

¹¹ SCHWARZ, K. *Aktivně a autonomně ve stáří*. Praha, 2016, s. 11.

¹² GRUSS, P. *Perspektivy stárnutí*. Praha, 2009, s. 63.

¹³ GRUSS, P. *Perspektivy stárnutí*. Praha, 2009, s. 9.

¹⁴ ČTK. Češi jsou většinu života zdraví, ukazují statistiky. Obtíže je doženu v poslední pětině života. In *IROZHLAS* [online]. Praha, 2018 [cit. 2018-10-08]. Dostupné z WWW: <https://www.irozhlas.cz/zivotni-styl/spolecnost/cesko-delka-zivota-zivot-ve-zdravi-statistiky_1801221835_ako>.

¹⁵ GRUSS, P. *Perspektivy stárnutí*. Praha, 2009, s. 51.

Obecně tedy platí, že sice existují různé faktory, podle kterých můžeme člověka považovat za starého. Je to například věk, fyzický stav, odchod do důchodu nebo narození vnoučat. Právě narození vnoučat ale může potkat i ženu ve 40 letech a nemusí to nutně znamenat, že je „stará“. Současní lidé ve věku okolo sedmdesáti let jsou, co se týká tělesného a duševního stavu na tom lépe než lidé ve věku šedesáti let před třiceti lety. Proto se odborníci shodují, že za objektivní faktor, který určí, kdy je člověk senior, je možno akceptovat pouze kalendářní věk, protože je ho možno přenést i do statistik. S kalendářním věkem pracuje i WHO¹⁶ a EUROSTAT¹⁷. WHO na svých stránkách uvádí, že neexistují jednotná pravidla pro určení kalendářního věku, protože se hranice věku liší ve vyspělých státech a rozvojových zemích. Vyspělé země stanovují hranici kalendářního věku 65 a více let. Autorky Sýkorová a Haškovcová, které se zabývají rozdělením stáří, hovoří o tom, že o stáří se mluví až od věku 65 let. To samé uznává i Tošnerová nebo Křivohlavý, který tento věk popisuje jako život v době důchodu, a to i když nepobírá starobní důchod. Je to proto, že odchod do důchodu nelze brát jako předěl, kdy člověka zařadíme do sociální skupiny seniorů. Ale je samozřejmě významný v životě člověka.¹⁸

Pro politiky je obtížné vzít v úvahu všechny faktory, protože kdybychom stanovili příliš nízkou budoucí průměrnou délku života, může se stát, že velké množství lidí bude odkázáno na pomoc ostatních a nebudou moci čerpat starobní důchod. I drobné anomálie by měly potom velký vliv na sociální systém v České republice.¹⁹

Pojem stárnutí je v každé kultuře chápán jinak. Když se zaměříme na nám nejbližší kulturu západní, tak je stárnutí ztotožňováno s věkem, kdy lidé přestávají chodit do zaměstnání a odchází do důchodu. Je to věk od 60 – 65 let. Doc. Oldřich Matoušek vysvětluje, že v této době člověku ubývají síly a začínají se projevovat fyzické i psychické změny, které ke stáří patří.²⁰

Jestliže dosáhne osoba důchodového věku, nemusí to nutně znamenat, že přestane pracovat. Mnoho seniorů i po odchodu do důchodu aktivně pracuje. Gerontoložka Iva Holmerová říká, že je pro člověka důležité být aktivní a pokud je jeho fyzický

¹⁶ WHO = Světová zdravotnická organizace.

¹⁷ EUROSTAT = Statistický úřad Evropské unie.

¹⁸ ONDRÁKOVÁ, J., TAUCHMANOVÁ, V., JANIŠ, K., PAVLÍKOVÁ, S., JEHLIČKA, V. *Vzdělávání seniorů a jeho specifika*. Červený Kostelec, 2012, s. 14.

¹⁹ GRUSS, P. *Perspektivy stárnutí*. Praha, 2009, s. 51.

²⁰ MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha, 2008, s. 18.

i psychický stav v pořádku, měl by chodit do zaměstnání co nejdéle. V minulosti se jednalo o běžný jev, že lidé pracovali celý život.²¹

U lidí, kteří odejdou do důchodu, nastává významný vývojový předěl. Senioři často poskytují své životní zkušenosti a informace ostatním, ale naopak k přijímání informací od okolí dochází v minimálním množství. Proto je důležité, aby tito lidé předávali i po odchodu do důchodu své materiální i duchovní hodnoty ostatním, ale i aby si pomocí vzdělávacího působení zlepšili znalosti a dovednosti.²²

2.2 Stáří

Životní fáze stáří se vyskytuje pouze u člověka. U ostatních savců se s ní neseznamujeme. Stáří je vymezeno několika rovinami, jako například:

- **biologické stáří**, které souvisí s nevratnými biologickými změnami a je u každé osoby jiné. Záleží na povahových rysech konkrétní osoby a také na jejím fyzickém stavu. Vnější vyjádřením biologického stáří je například pokles výkonnosti, míra funkčního zdraví nebo „stařecké“ změny postavy, chůze, postoje.
- **sociální stáří** souvisí se sociálními změnami v životě člověka. Jsou to změny sociálních rolí, postojů a souhrny znevýhodnění a typických životních událostí pokročilého věku – nejčastěji odchod do důchodu, nezaměstnanost, odchod dětí z rodiny, ovdovění. Odchod do důchodu se posouvá a mnoho lidí má zájem i schopnost pracovat i dále. Od toho se odvíjí i jiné sociální události jako je rodičovství a uzavírání manželství v pozdním věku.
- **kalendářní stáří**, které je charakterizováno konkrétně daným věkem tak, aby vyhovovalo demografickým a jiným potřebám. Nemluví se ale o sociálních rolích a o měnících se parametrech, jako je zlepšování zdravotního stavu, prodloužení naděje dožití a posouvání hranice stáří do vyššího věku.

Podle expertů z WHO se vyšší věk dělí na tzv. rané stáří (60 – 74 let), vlastní stáří, senium²³ (75 – 89) a období dlouhověkosti (90 a více let).²⁴ Martina Hrozenková a

²¹ HOLMEROVÁ, I. *Dlouhodobá péče*, Praha, 2014, s. 86.

²² SCHWARZ, K. *Aktivně a autonomně ve stáří*. Praha, 2016, s. 11-12.

²³ Senium. In *Velký lékařský slovník* [online]. Praha: Maxdorf s.r.o., 2018 [cit. 2018-10-08]. Dostupné z WWW:<<http://lekarske.slovníky.cz/pojem/senium>>.

Dagmar Dvořáčková zase dělí stáří na období počátečního stáří (od 60 – 65 let věku), pokročilého stáří (od 75 let věku) a vrcholného stáří (od 90 let věku, které můžeme nazývat také tzv. dlouhověkostí).²⁵

Autoři Čevela, Kalvach a Čeledová uvádí následující členění: počínající stáří (mladí senioři) 60/65 – 74 let, vlastní stáří (staří senioři) 75 – 84/89 let (nastupují zdravotní problémy, zvyšuje se riziko ovdovění, narůstá potřeba odpočinku, atypický průběh chorob), dlouhověkost (velmi staří senioři, oldest old, very old-old) 85/90 a více let (narůstají problémy se soběstačností).²⁶

Proto nemůžeme vycházet z žádné konkrétní definice stáří a seniora, ale obecně z toho, že s přibývajícím věkem někomu ubývá sil více a někomu méně a je to velice individuální. Dále se také prodlužuje délka života. V roce 2016 je naděje dožití při narození v České Republice u mužů 76,22 a u žen 82,05 a v Plzeňském kraji u mužů je to 76,22 a u žen 81,37.²⁷

2.3 Statistické údaje týkající se seniorů

Ze statistik vyplývá, že počet obyvatel starších 65 let od roku 2010 ve srovnání s rokem 2017 stoupá. Zde jsou základní statistiky:

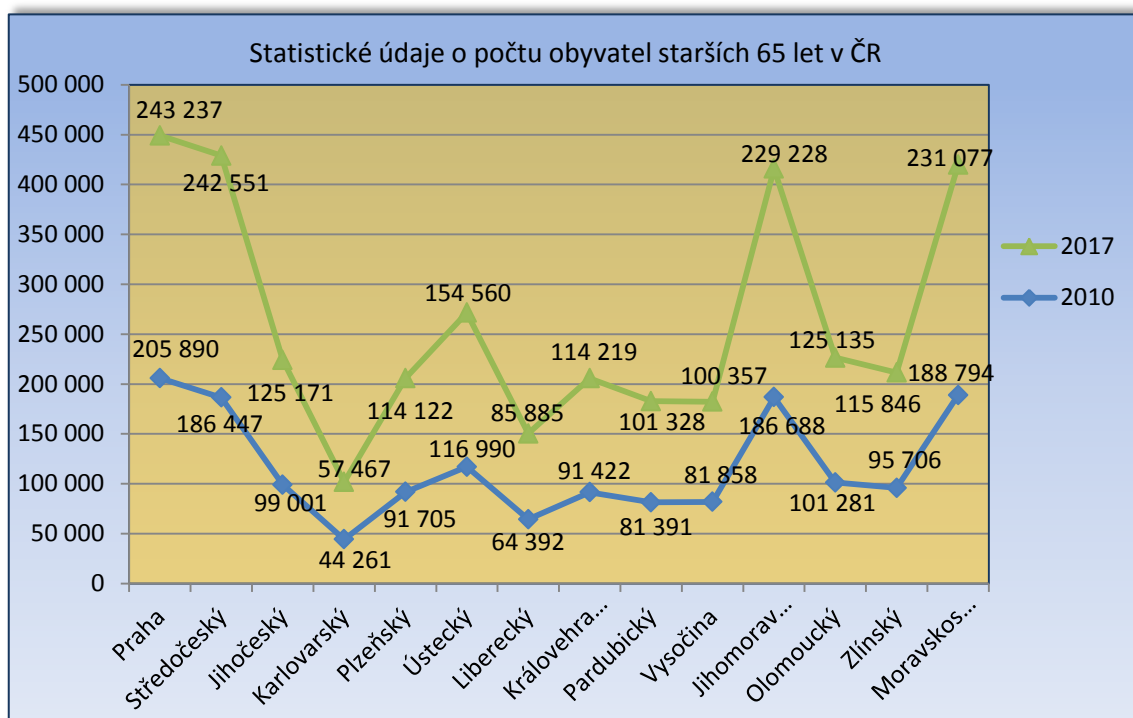
²⁴ ČEVELA, R., KALVACH, Z., ČELEDOVÁ, L. *Sociální gerontologie*. Praha, 2012, s. 29.

²⁵ HROZENSKÁ, M., DVOŘÁČKOVÁ, D. *Sociální péče o seniory*. Praha, 2013, s. 13-14.

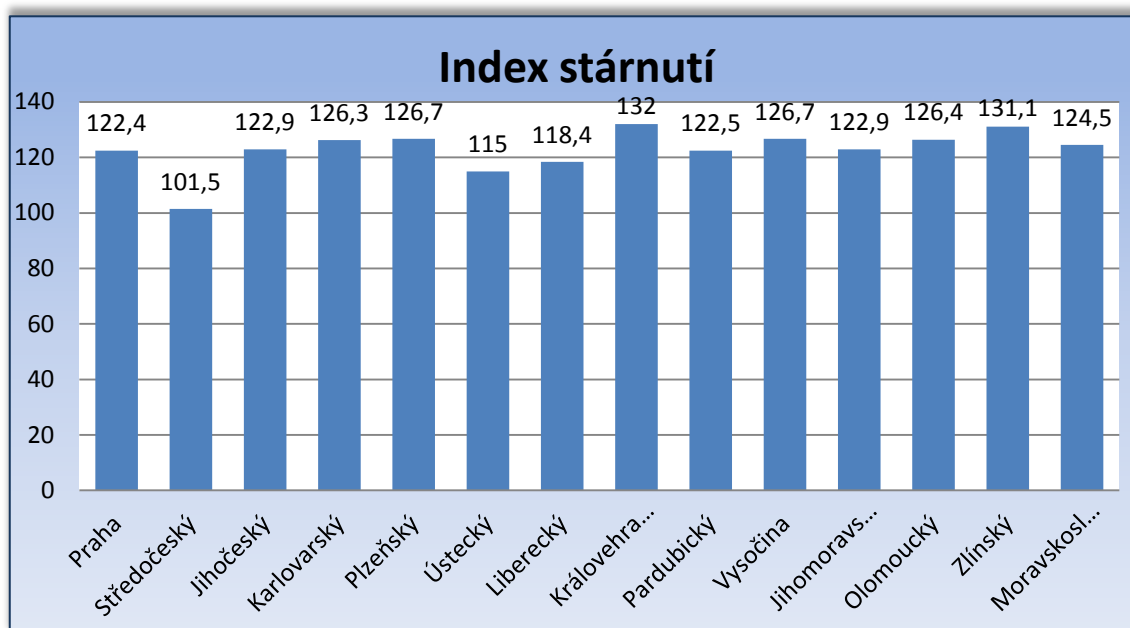
²⁶ ČEVELA, R., KALVACH, Z., ČELEDOVÁ, L. *Sociální gerontologie*. Praha, 2012, s. 29-30.

²⁷ *Demografická ročenka krajů*, 31. 7. 2017 [online]. Praha: Český statistický úřad, 2018 [cit. 2018-10-08]. Dostupné z WWW: <<https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-rocenka-kraju-2007-az-2016>>.

Graf 1 Statistické údaje o počtu obyvatel starších 65 let v ČR²⁸

Graf 2 Index stárnutí²⁹

²⁸ Demografická ročenka krajů, 31. 7. 2018 [online]. Praha: Český statistický úřad, 2018 [cit. 2018-10-08]. Dostupné z WWW: <<https://www.czso.cz/csu/czso/projekce-obyvatelstva-v-krajich-cr-do-roku-2050-ua08v25hx9>>. Zpracování grafu vlastní.

²⁹ Demografická ročenka krajů, 31. 7. 2018 [online]. Praha: Český statistický úřad, 2018 [cit. 2018-10-08]. Dostupné z WWW: <<https://www.czso.cz/csu/czso/projekce-obyvatelstva-v-krajich-cr-do-roku-2050-ua08v25hx9>>. Zpracování grafu vlastní.

Nejvíce osob starších 65 let žije v Praze a naopak nejméně v Karlovarském kraji. Nejvyšší index stáří dosahuje hodnoty 132,0 v kraji Královehradeckém a nejnižší ve Středočeském, a to 101,5. V Plzeňském kraji je to 126,7, což je jeden z nejvyšších údajů v porovnání všech okresů České republiky. Index stáří vyjadřuje, kolik je v populaci obyvatel ve věku 60 let a více na 100 dětí ve věku 0 - 14 let.³⁰

Město Plzeň lze tedy charakterizovat jako území s vyšším podílem obyvatel v produktivním věku.

³⁰ DEMOGRAFIE. *Stárnutí* [online]. Praha: Demografické informační centrum, 2014 [cit. 2018-10-08]. Dostupné z WWW: <http://demografie.info/?cz_demstarnutivvyvoj>.

3 KRIMINALITA A JEJÍ ČLENĚNÍ

Kriminalitou rozumíme páčání trestné činnosti. Kriminalitou se zabývá multidisciplinární nauka, která se nazývá kriminologie. Institut pro kriminologii a sociální prevenci v Praze, který se touto otázkou zabývá, uvádí, že kriminologie je věda o kriminalitě, o jejích pachatelích a obětech a o její kontrole. „*Kriminalita je sociálně-patologický jev, který doprovází lidskou společnost a spolu s jejím vývojem se mění i její jevové formy.*“³¹

Literatura rozlišuje dvě základní definice kriminality, a to legální neboli juristické pojetí a sociologické pojetí. V legálním pojetí se pojem kriminalita shoduje s trestně právním pojetím a jedná se o souhrn jednání, která se podle trestního práva definují jako trestné činy. Naopak v sociologickém pojetí kriminality, které je širší se posuzuje kriminalita nezávisle na trestním právu.³²

V kriminologickém slovníku se uvádí, že kriminalita je nejzávažnější sociálně patologický jev. Pojednává o užším a širším rozlišení kriminality. Užší pojetí znamená, že je kriminalita souhrn jednání, které je posuzováno jako trestné činy a také je vyjádřeno statistikou trestných činů. Naopak širší sociologické pojetí kriminality není závislé na trestním právu a kriminalita se zde posuzuje podle úmyslného zavinění a porušení norem. Patří sem i latentní neboli skrytá kriminalita a sociálně patologické jevy, které jsou závažné. Podle autorů kriminalitu vedle kriminologie zkoumají i další vědy jako například kriminalistika nebo kriminální politika. Součástí kriminální politiky je bezpečnostní strategie, která obsahuje základní zásady pro činnost státních orgánů a institucí při zabezpečování místních záležitostí veřejného pořádku a bezpečnosti.³³

Dle definice Oldřicha Matouška je kriminalita „*Veškerá trestná činnost, tj. i ta, kterou spáchaly osoby, které nemají trestní odpovědnost.*“³⁴

Podstata kriminality souvisí s pojmem příčina kriminality. Za příčinu kriminality můžeme považovat situaci, která může vyvolat motivaci ke spáchání trestného činu u úmyslných trestných činů, nebo nezodpovědnost u nedbalostních deliktů. Co se týká

³¹ Zoubková, I., Moulisová, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha, 2004, s. 13.

³² Zoubek, V. *Úvod do právní teorie a státovědy*. Praha, 1998, s. 26-28.

³³ Zoubková, I., Cejp, M., Marešová, A., Moulisová, M., Nikl, J., Scheinost, M. *Kriminologický slovník*. Plzeň, 2011, s. 80-81.

³⁴ Matoušek, O. *Slovník sociální práce*. Praha, 2008, s. 90.

oblasti sociálně patologických jevů, je pojetí příčin kriminality jiné než u exaktních věd. V těchto vědách se může příčina kvantitativně a kvalitativně změřit nebo popsat, ale v oblasti sociálních jevů mizí souvislost mezi příčinou a následkem. Příčinné souvislosti jsou závislé na různých činitelích. Dalším pojmem v kriminologii je pojem kriminogenní faktor. Ten obecně označuje rizikové činitele, které podporují páchaní trestných činů nebo okolnosti usnadňující vznik kriminálního jednání jedince nebo skupiny. Literatura uvádí 250 – 450 kriminogenních faktorů, které mohou ovlivňovat kriminalitu.³⁵

Jako jeden z příkladů můžeme uvést nezaměstnanost, nemocnost nebo sociálně patologické prostředí, alkoholismus, drogová závislost, recidiva pachatelů trestných činů, náročný konzumní způsob života, vliv násilí a brutality v médiích, nedostatečné možnosti jak vhodně trávit volný čas. Obecná kriminalita je kriminologický pojem, kam patří dle kategorizace policejních statistik majetková, násilná, mravnostní a hospodářská kriminalita. Objektem majetkových trestných činů jsou vlastnické vztahy a majetek. Tyto trestné činy jsou vymezeny převážně v hlavě páté zvláštní části zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (TZ). Majetková kriminalita jako kriminologický pojem má tři pojetí. Získání majetku, poškození majetku a využití trestné činnosti jiného. Do první skupiny patří trestné činy, jejichž motivem je zisk a obohacení pachatele. Jedná se o krádež (§ 205 TZ), zpronevěra (§ 206 TZ), podvod (§ 209 TZ), lichva (§ 218 TZ) a další. Také lze do této skupiny zařadit trestný čin loupeže (§ 173 TZ) a některé případy vydírání (§ 175 TZ), avšak vzhledem k násilné povaze bývají posuzovány jako formy násilné kriminality. Druhou skupinu představují trestné činy, kde je typické jednání, které poškozuje. Například trestný čin poškození věřitele (§ 222 TZ), porušení povinnosti při správě cizího majetku (§ 220, § 221 TZ), poškození cizí věci (§ 228 TZ) a zneužívání vlastnictví (§ 229 TZ). Třetí skupinu tvoří trestná činnost, kde má pachatel zisk z trestné činnosti, kterou spáchala jiná osoba. Jedná se o trestný čin podílnictví (§ 214, § 215 TZ) či trestný čin legalizace výnosu z trestné činnosti (§ 216, § 217 TZ). Majetková trestná činnost tvoří podstatnou část celkové kriminality. Objasněnost je nízká. Majetková kriminalita byla v minulosti spojována převážně s chudobou, proto jí byl přiřknut termín kriminalita z nouze. Ale hospodářský vzrůst tuto teorii nepotvrdil. Základem prevence u tohoto druhu kriminality je situační prevence kriminality, kde je podstatou zvýšit námahu a riziko spojené se spácháním trestné činnosti a snížit užitek

³⁵ ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha, 2004, s. 14.

z této činnosti. Mravnostní kriminalitu dělíme na sexuální, kde dochází k ukájení pohlavního pudu způsobem, který společnost netoleruje a na kriminalitu spjatou s prostitucí, která je mnohdy páchána organizovanou formou a spojena s násilnou a majetkovou kriminalitou. Základem je viktimologická prevence kriminality, tedy předcházení trestné činnosti. Násilná kriminalita jako kriminologický pojem zahrnuje úmyslné užití fyzického násilí nebo pohrůzku násilí. Patří sem vražda (§ 140 TZ), ublížení na zdraví (§ 146 TZ) nebo loupež (§ 173 TZ). V širším pojetí obsahuje i psychické násilí. Sem můžeme zahrnout velký počet jednání, která jsou uvedena v trestním zákoníku.³⁶

„Kriminalitu dále dělíme na latentní kriminalitu, to je tzv. skrytá kriminalita. Jde o tu část kriminality, která vůbec nevyjde najevo a nestane se tak předmětem trestního stíhání. Latentní kriminalita tak značně zkresluje statistické údaje o zločinnosti, které shromažďují orgány činné v trestním řízení (jde o statistiky policejní, statistiky státního zastupitelství a statistiky soudní).“³⁷

Dále dělíme kriminalitu na zjevnou (ohlášená, vyšetřovaná). Jedná se o nahlášené činy, a proto jsou viditelné v policejních statistikách. Ve skutečnosti je počet trestných činů z hlediska latentní kriminality mnohem vyšší. Ve statistikách se samozřejmě objevuje zjevná kriminalita. Na základě statistik Policie ČR bylo v roce 2017 v České republice zjištěno 202 303 trestných činů z toho v Plzeňském kraji 9 727. V roce 2016 bylo na seniorech spácháno v Plzeňském kraji 36 trestných činů, z toho 23 přímo v Plzni. Objasněno bylo 10 činů. V roce 2017 to bylo v Plzeňském kraji 32 činů, z toho 18 přímo v Plzni a objasněno bylo 5 činů.³⁸

Setkáváme se také s pojmem index kriminality, který vyjadřuje sílu kriminality na určitém území. Využívá se při vyhodnocování statistik a zjišťování konkrétní kriminality na určitém území. Představuje počet evidovaných trestných činů na 100 000 nebo 10 000 obyvatel trvale žijících na hodnoceném území.³⁹

³⁶ ZOUBKOVÁ, I., CEJP, M., MAREŠOVÁ, A., MOULISOVÁ, M., NIKL, J., SCHEINOST, M. *Kriminologický slovník*. Plzeň, 2011, s. 86.

³⁷ EPRAVO.CZ. *Latentní kriminalita* [online]. Praha: 2002 [cit. 2018-10-08]. Dostupné z WWW: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/latentni-kriminalita-15571.html>>.

³⁸ PČR. *Statistické přehledy kriminality za rok 2017* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra, 2018 [cit. 2018-10-08]. Dostupné z WWW:

<<http://www.policie.cz/clanek/statistiky-kriminalita-statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2016.aspx>>.

³⁹ ZOUBKOVÁ, I., CEJP, M., MAREŠOVÁ, A., MOULISOVÁ, M., NIKL, J., SCHEINOST, M. *Kriminologický slovník*. Plzeň, 2011, s. 65.

3.1 Kriminalita páchaná na seniorech

Podle Ludmily Čírtkové a Petry Vitoušové je sociální skupina těchto obyvatel v naší společnosti nejvíce ohrožena, a to zvláště senioři trpící tělesným onemocněním či duševní poruchou.⁴⁰

Pavel Mühlpachr zase hovoří například o tom, že „*staří lidé, zvláště ve špatném zdravotním a funkčním stavu, jsou relativně snadnou obětí trestné činnosti, a to úměrně své osamělosti a společenské nevšímavosti. Motivem může být majetkový prospěch (vzbuzovaný pověstmi o bohatých starých lidech shromažďujících majetek) či pouhá agresivita anomálních či deviantních pachatelů – agresorů.*“⁴¹

Ludmila Čírtková také uvádí, že senioři jsou nejčastěji ohroženi trestnými činy ve formě loupeží, krádeží a kapesních krádeží. Jedná se zejména o vniknutí do bytů nebo rodinných domů. Dále pak do sklepů nebo rekreačních objektů. Častým problémem jsou také podvody páchané na seniorech spojené s vydíráním. Při páchání těchto trestných činů může dojít k úmyslnému ublížení na zdraví. Senioři by se měli vyhnout rizikovým místům, kde dochází k trestné činnosti. Také by měli eliminovat pokus o vniknutí do svých obydlí formou preventivního zabezpečení. Závažným problémem je vstup cizích osob do bytu. Tyto osoby působí většinou seriózně a používají ke vstupu do bytu různé záminky, kterým senioři věří. Další riziko představuje pohyb seniorů na ulici, kde hrozí napadení a oloupení. V dopravních prostředcích převládají kapesní krádeže.⁴²

Také není výjimkou, že se trestného činu dopustí někdo z rodiny seniora. Jedná se o kriminální jednání, jako je týrání osoby žijící ve společném obydlí, omezování osobní svobody, porušování domovní svobody, ublížení na zdraví, vydírání a jiné. Stává se, že příbuzní naléhají na oběť, aby převedla svůj majetek do jejich vlastnictví nebo aby jim vydala peněžní hotovost. Tato jednání nemusí být mnohdy ze strany seniorů nahlášená policii, jsou velmi těžko prokazatelná a jedná se o latentní kriminalitu. Důvodem strachu seniorů může být domnělá nečinnost ze strany policie nebo strach z odvety ze strany pachatele. Senioři jsou často na týrající nebo zneužívající osobě závislí. Není bohužel výjimkou, že se policisté setkávají i s týráním seniorů v rezidenčních zařízeních

⁴⁰ ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. Praha, 2007, s. 58.

⁴¹ MÜHLPACHR, P. *Gerontopedagogika*. Brno, 2009, s. 73.

⁴² ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. Praha, 2007, s. 36.

prostřednictvím zaměstnanců těchto zařízení, kde tento člověk žije a je na pomoci těchto pracovníků závislý.

3.1.1 Typologie obětí

Problematika obětí byla v minulosti dosti opomíjenou oblastí v trestní politice států. Velký důraz byl kladen na osobu pachatele, na způsob jeho nápravy a začlenění zpět do společnosti. Aby se poukázalo na osobu obětí, vznikl nový vědní podobor kriminologie, a to viktimologie, který je odvozen z latinského „*victima*“, oběť. Zabývá se vztahy mezi pachatelem a obětí, pomocí obětí formou rehabilitace, odškodnění, soudním projednáváním. Dále se snaží chránit občany před viktimizací, což je proces, v němž se potenciální oběť stává skutečnou, což může být způsobeno například provokujícím jednáním. Viktimizaci dělíme na primární a sekundární. Primární viktimizace znamená to, jaký okamžitý účinek má na oběť trestný čin. Za sekundární viktimizaci považujeme to, jaké dodatečné negativní účinky působí na oběť v souvislosti se spácháním trestného činu.⁴³

Příčinou může být i policista, který se chová nevhodným způsobem při vyšetřování. O sekundární viktimizaci mluví Matoušek takto: „*Novodobé trestné kodexy i způsoby výkonu práva jsou v současnosti kritizovány za to, že oběť trestného činu není aktivním prvkem v uplatňování spravedlnosti, že není dostatečně chráněna před nepříznivými účinky necitlivé zdravotní péče, vyšetřování trestného činu i soudního projednávání věci, ani že jí není poskytována dostatečná pomoc při osobním vyrovnáváním se s následky tohoto činu.*“⁴⁴

Pojem oběť můžeme chápat v užším pojetí jako fyzickou osobu, která byla poškozena na cti, majetku nebo zdraví trestným činem nebo v širším pojetí můžeme považovat za oběť i osoby z okolí, kterých se čin nějakým způsobem dotkl.⁴⁵

Matoušek také definuje oběť jako osobu, na které byl spáchán trestný čin, ale přemýšlí o oběti jen z hlediska užšího pojetí. Oběť trestného činu je „*...ten, komu bylo trestným činem ublíženo a komu tak vznikla škoda na majetku, zdraví, škoda morální nebo jiná. Pro proces, v jehož průběhu se člověk stane obětí trestného činu, se někdy*

⁴³ ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha, 2004, s. 29-32.

⁴⁴ MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha, 2008, s. 131.

⁴⁵ ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha, 2004, s. 27.

*užívá označení viktimizace. V tomto procesu hraje roli chování pachatele, chování oběti a chování sociálního okolí oběti*⁴⁶

Oběť lze typologicky rozdělit dle B. Mendelsohna na úplně nevinnou, za což je považováno dítě, na oběť s nepatrnou vinou, kdy jako příklad můžeme uvést znásilnění ženy v podniku nevalné pověsti. Dále pak oběť, která má stejný podíl viny jako pachatel, dobrovolnou oběť, což je usmrcená na vlastní žádost. Za oběť výlučně vinnou se považuje agresor usmrcený v nutné obraně a předstírající oběť je nepravdivé obvinění.⁴⁷

Souhrn předpokladů jak se stát či nestát obětí trestného činu definujeme pojmem viktimnost. Těmito předpoklady může být příslušnost k rizikovým skupinám. Mezi rizikové profese patří policisté, strážníci, poštovní doručovatelky nebo obsluha benzinových čerpadel. Rizikovým faktorem může být také pohlaví, protože ženy jsou dle statistik vystaveny většímu riziku, že se stanou oběťmi mravnostní a násilné kriminality. Dalším z faktorů je věk nebo jiná příslušnost k rase, náboženství nebo etniku.⁴⁸

U seniorů můžeme hovořit o vysokém stupni viktimnosti. Rizikový faktor zde hraje právě věk. Tyto osoby se chovají mnohdy nezodpovědně a vytvářejí pachatelům prostor pro trestnou činnost. Například tím, že nemají dostatečně zabezpečený majetek proti krádeži nebo vpouští do svého obydlí neznámé osoby. Rozlišujeme také podíl oběti na tom, že na ní byl spáchán trestný čin. Většina obětí trestných činů jsou oběti s tzv. minimální vinnou, to znamená, že svým jednáním vytváří podmínky pro páchaní trestného činu. Někteří lidé se stanou obětí trestného činu snadněji než jiní. Příčinou, jak již bylo zmíněno, může být např. jejich povolání, které je rizikovější nebo lokalita, kde žijí. Nebo také sociální skupina, ke které patří. Do této skupiny patří senioři. Jedná se o velmi ohroženou skupinu osob. V souvislosti se spácháním trestného činu hovoříme o vzniku újmy, která se týká oběti. Jedná se újmu primární, sekundární a terciální. Primární újma je způsobená v přímé souvislosti se spáchaným trestným činem a dělíme ji na fyzickou, finanční a emocionální újmu. Sekundární újma se vyskytuje cca 36 hodin po spáchání trestného činu. Jde o psychickou újmu, kdy člověk s odstupem

⁴⁶ MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha, 2008, s. 122.

⁴⁷ ZOUBKOVÁ I., MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha, 2004, s. 30.

⁴⁸ ZOUBKOVÁ I., MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha, 2004, s. 28.

vyhodnocuje následky spáchaného trestného činu a rozhoduje se, zda věc oznámí nebo ne. Zdrojem obavy může být pachatel, který oběť zastrašuje. Dalším důvodem neohlášení činu bývá nevhodný postup státních orgánů, to znamená chování policie na místě činu nebo opakovaný výslech traumatizované osoby. V neposlední řadě je to nevhodná reakce okolí a obava oběti z medializace. Terciální újma znamená, že se oběť dlouhodobě zotavuje z následků spáchaného trestného činu. Není schopna se se situací vyrovnat a trpí jak po psychické tak po fyzické stránce. Po psychické stránce jde především o pocity viny a lítosti, ztrátu sebedůvěry nebo pocit strachu z odplaty. Po fyzické stránce jsou to různé trvalé následky.⁴⁹

⁴⁹ ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha, 2004, s. 31-32.

4 PREVENCE KRIMINALITY

Pojem prevence kriminality vysvětluje odborná literatura různými definicemi. Autoři Štefunková a Šejvl v příručce pro pedagogické pracovníky uvádí, že „*Prevence kriminality v nejobecnějším smyslu lze chápat jako intervenci realizovanou různými subjekty na různých stupních, přičemž v zásadě je hlavním účelem zabránit trestné činnosti ještě před tím, než k ní dojde. Tedy kriminalitě předcházet.*“⁵⁰

Jestliže je ve starší kanadské literatuře prevence kriminality dosahována vynucováním práva prostřednictvím trestů, naopak ve Švédsku se pod tímto pojmem skrývá souhrn opatření, které v určitém časovém horizontu způsobují pokles trestné činnosti. V české literatuře se setkáme s definicí, že je to činnost spočívající v plnění úkolů společnosti a státu při ochraně občanů před kriminalitou (omezování trestné činnosti). Základní členění prevence kriminality je na přímou a nepřímou. Přímá je zaměřena cíleně proti kriminalitě a nepřímá se zaměřuje na společnost, na zlepšení sociálních podmínek a neutralizaci sociálně patologických jevů. Sociálně patologické jevy jsou jevy, které jsou pro společnost nežádoucí až nebezpečné. Jedná se například o bezdomovectví, dlouhodobou nemocnost, rozvodovost, nezaměstnanost nebo gamblerství, alkoholismus, prostituce, užívání omamných a psychotropních látek nebo šikanu a domácí násilí. Další dělení strategií prevence kriminality se v různých ohledech liší, ale zůstávají vždy dvě hlavní formy dělení preventivních strategií z hlediska obsahu a dle okruhu adresátů. Z hlediska obsahu je to sociální a situační prevence kriminality. Vedlejší formou je viktimologická prevence (prevence viktimnosti), která se zabývá předcházením trestné činnosti. Ta se aplikuje prostřednictvím spolupráce nebo partnerství potencionálních obětí trestných činů. Dle okruhu adresátů je to primární, sekundární a terciální prevence kriminality. „*Sociální prevence kriminality je prevence kriminality prostřednictvím sociálního vývoje – Crime Prevention through Social Development (CPSD) a zahrnuje dlouhodobé projekty zabývající se prvotními příčinami, které vedou ke kriminálnímu chování. V procesu socializace jedince (v rámci faktorů, které ho ovlivňují) se tyto preventivní strategie snaží identifikovat rizikové*

⁵⁰ ŠTEFUNKOVÁ, M., ŠEJVL, J. *Základy prevence kriminality pro pedagogické pracovníky*. Praha, 2012, s. 11.

faktory a jsou zaměřeny na vytváření ochranných faktorů, které by naopak potencionálně riziko budoucího delikventního konání měly snížit.“⁵¹

Kriminologický slovník popisuje sociální prevenci jako soubor činností, které jsou důležité v procesu socializace. Tyto činnosti jsou cílené na změnu negativních společenských a ekonomických podmínek, které by mohly mít příčinnou souvislost s pácháním trestné činnosti. Sociální prevence se zaměřuje na osobu pachatele, na zjišťování příčin kriminality a využívá k tomu sociální politiku. Tato politika se soustředí na opatření vztahující se k rodině, ke zdraví, vzdělávání a nedílnou součástí i na výchovu. Jejím hlavním úkolem je také začleňování menšin do majoritní společnosti. Příkladem sociální prevence je například prevence závislostí.⁵²

Proces socializace probíhá od narození a ovlivňují jej různé faktory. Z dlouhodobého hlediska mohou na jedince působit jiní jedinci nebo sociální skupiny. Mezi faktory, které ovlivňují jedince, můžeme zahrnout například výchovu ze strany rodiny, kde se rodina pokouší jedince naučit pohybovat se ve světě základních norem, hodnot a vzorců chování. Dalším důležitým faktorem je působení školy nebo to, jak jedinec tráví svůj volný čas. Velký vliv mají kamarádi, spolupracovníci a také multimédia. Strategií sociální prevence kriminality tedy je socializace a učení hlavně mladých lidí. Úkolem je pomáhat jim vzdorovat nátlaku, který na ně vyvíjí jejich vrstevníci. Vyhnout se tak delikventnímu a asociálnímu chování. Mnoho mladých lidí se tohoto jednání dopustí v období dospívání. Za rizikový věk je považováno období 14 – 20 let.⁵³

S tím úzce souvisí pojem kriminogenní faktor. Označují se tak rizikové činitele, kteří motivují, vyvolávají, usnadňují nebo podporují páchání trestných činů. Vyskytují se v sociálně patologickém prostředí.⁵⁴

Další formou prevence je situační prevence, která představuje odstraňování či minimalizaci podmínek a příležitostí k páchání trestných činů. „V ČR jsou státem

⁵¹ ŠTEFUNKOVÁ, M., ŠEJVL, J. *Základy prevence kriminality pro pedagogické pracovníky*. Praha, 2012, s. 19.

⁵² ZOUBKOVÁ, I., CEJP, M., MAREŠOVÁ, A., MOULISOVÁ, M., NIKL, J., SCHEINOST, M. *Kriminologický slovník*. Plzeň, 2011, s. 165.

⁵³ ŠTEFUNKOVÁ, M., ŠEJVL, J. *Základy prevence kriminality pro pedagogické pracovníky*. Praha, 2012, s. 19.

⁵⁴ Kriminogenní faktory, In *SCS.ABZ.CZ - Slovník cizích slov* [online]. Ostrava: ABZ knihy, a.s., 2018 [cit. 2018-10-08]. Dostupné z WWW: <<https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/kriminogenni-faktory>>.

organizovány první pokusy o situační prevenci kriminality, spočívající v podpoře technických opatření, jimiž se případným pachatelům ztěžuje provedení trestného činu (videokamery, zábrany, alarmy aj.).“⁵⁵

Autoři kriminologického slovníku vysvětlují pojem situační prevence jako akt motivace a příležitosti. Vysvětlují, že spáchání trestného činu je ovlivněno několika faktory. Jedná se o faktor určitého místa a určité okolnosti. Principem situační prevence je zabezpečení a ochrana majetku. Snahou je zvýšit námahu a riziko, které je spojené s trestnou činností a snížit užitek nebo zisk pocházející z trestné činnosti. Situační prevence je druh prevence, který je nejvhodnější při ochraně majetku.⁵⁶

Dle Novotného a Zapletala jde zejména o zabezpečení objektů, osob a věcí, které jsou ohrožené. Ztížení cesty pachateli trestného činu například prostřednictvím bezpečnostních dveřních prvků u objektu, bytu nebo mechanické zabezpečení vozidel. Situační prevence je důležitá zejména v rizikových oblastech. Ty je nutné předem vytipovat. Jde o lokality, kde dochází ve zvýšené míře ke kriminalitě a proto je potřeba ji eliminovat.⁵⁷

Prevence viktimmnosti je zaměřena na oběti a příčiny toho, proč se staly oběťmi trestných činů. Prolíná se zde jak sociální tak situační prevence. Tato prevence spočívá v poradenské činnosti. Dále potom v poskytování informací o rizikových lokalitách ve městě a informace o dodržování základních pravidel bezpečnosti ze strany složek, které se zabývají prevencí kriminality.

Účelem viktimologické prevence je předcházet trestné činnosti za aktivní participace potencionálních obětí. V českém prostředí je koncept prevence kriminality poměrně nový a dle Novotného a Zapletala nedostatečný.⁵⁸

Prevenci kriminality dále dělíme z hlediska adresátů, kontextu a typu užitých intervencí na primární, sekundární a terciální v závislosti na tom, komu je daná prevence určena. Je možné se zaměřit na celou populaci, vybranou skupinu nebo na vybrané konkrétní jedince. Je však efektivnější a účinnější zaměřit se na určitou konkrétní skupinu. Tohle nejnámější dělení převzali v roce 1976 Brantingham a Faust

⁵⁵ MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha, 2008, s. 154.

⁵⁶ ZOUBKOVÁ, I., CEJP, M., MAREŠOVÁ, A., MOULISOVÁ, M., NIKL, J., SCHEINOST, M. *Kriminologický slovník*. Plzeň, 2011, s. 86.

⁵⁷ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. *Kriminologie*. Praha, 2004, s. 190-192.

⁵⁸ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. *Kriminologie*. Praha, 2004, s. 190-192.

ze zdravotnické prevence a užívá se dodnes. Primární prevence se týká obecné populace a patří sem aktivity, na základě kterých se snižuje páchaní trestné činnosti. Zakládá se na preventivních aktivitách.⁵⁹

Jiný přístup je u sekundární prevence. Určité situace a určití jedinci jsou z hlediska trestné činnosti více riziková a proto se cílené aktivity vztahují na ně.⁶⁰

Cílem sekundární prevence je zaměřit se na rizikové adresáty, u nichž je větší riziko, že se stanou pachateli trestné činnosti. Také se může jednat o osoby, které jsou rizikové. Jedná se například o gamblery nebo osoby závislé na drogách. Nesmíme zapomínat i na sociální vztahy osob a na prostředí, ve kterém žijí. Novotný a Zapletal upozorňují na to, že „...preventivní aktivity by měly být přesně cílené a mělo by být pamatováno na to, aby nedocházelo ke stigmatizaci klientů.“⁶¹

I přes určité rozdíly u jednotlivců a skupin osob je sekundární prevence účinnější než je tomu u prevence primární. Podstatou terciální prevence je předcházet recidivě. To znamená, aby se neopakovalo páchaní trestného činu jak u oběti, tak u pachatele. Proto jsou aktivity zaměřeny na kriminální respektive viktimologickou recidivu. V terciální prevenci jde, dle Novotného a Zapletala o nápravu následků trestného činu, a aby byla poskytnuta potřebná pomoc.⁶²

Pomoc spočívá v resocializaci osob prostřednictvím pracovního uplatnění, pomoci s nalezením vhodného bydlení a různých forem poradenství. Důležité je také vzdělávání.

Na společnost můžeme také působit preventivně nebo represivně. Preventivní působení zahrnuje informovanost občanů o aktuální situaci. Zvyšuje se výkon služby ze strany uniformované policie. Probíhá přednášková činnost napříč všemi věkovými skupinami a cílem všech těchto aktivit je předejít páchaní trestné činnosti. Naopak u represivního působení na společnost je cíl zadržet pachatele trestného činu a jeho sankcionování. Posledním opatřením je preventivně represivní, kde se obě již zmíněné opatření prolínají. Typickým příkladem preventivně represivního působení je akce Kryštof.

⁵⁹ ŠTEFUNKOVÁ, M., ŠEJVL, J. *Základy prevence kriminality pro pedagogické pracovníky*. Praha, 2012, s. 23.

⁶⁰ TOMÁŠEK, J. *Úvod do kriminologie*, Praha, 2010, s. 183-185.

⁶¹ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. *Kriminologie*, Praha, 2004, s. 190.

⁶² NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. *Kriminologie*. Praha, 2004, s. 191.

4.1 Preventivní politika ČR

Prevenici v této oblasti vykonává zejména Policie ČR a městská (obecní) policie. Kromě těchto dvou složek se na prevenci kriminality zaměřují také různé další subjekty, jako jsou občanské sdružení nebo neziskové organizace. Systém prevence kriminality byl po roce 1989 zrušen a od roku 1993 vznikl nový systém na základě vládních usnesení.⁶³

Preventivní politika se stala důležitou součástí kriminální politiky v ČR vedle trestní politiky. V roce 1993 se česká vláda usnesením č. 22/1993 rozhodla zpracovat program sociální prevence a prevence kriminality a koncem tohoto roku rozhodl Republikový výbor pro prevenci kriminality o jeho vytvoření. Tento výbor má za úkol koordinovat meziresortní prevenci při Ministerstvu vnitra ČR usnesením vlády ČR č. 617/1993. Dále byl 15. 6. 1994 schválen program sociální prevence a prevence kriminality. K rozsáhlejšímu řešení prevence kriminality došlo v roce 1996. To byla poprvé zpracována strategie prevence kriminality na období čtyř let. Ve stejném roce vznikl i Odbor prevence kriminality (OPK) MV ČR, který začal podporovat různé preventivní programy na celém území ČR. Tento nově vzniklý systém plánoval spolupráci veřejné správy, státních i nestátních organizací, zdravotnických i nezdravotnických poskytovatelů služeb, odborníků, ale i laiků.⁶⁴

Organizování prevence kriminality v ČR je na třech úrovních a to na meziresortní, kde preventivní politiku vytváří vláda v zastoupení Republikového výboru pro prevenci kriminality a situační prevenci se věnuje Poradní sbor pro tuto prevenci. Další úroveň je resortní, kdy jednotlivá ministerstva v rámci věcné působnosti vytváří programy prevence kriminality a ovlivňují i tvorbu příslušné legislativy. A na místní úrovni jsou do prevence zapojeny orgány veřejné správy, policie, nevládní organizace a další. Jde o rozložení působnosti tak, aby byla optimální podle potřeby a podle místní situace.

⁶³ VALERÍAN, L. *Trestní právo procesní*, Ostravská univerzita, 2011, s. 128.

⁶⁴ GREGOROVÁ, A. *Koncepce prevence kriminality a protidrogové prevence města Plzeň 2016-2020* [online]. Plzeň: Statutární město Plzeň, 2016 [cit. 2018-10-10]. Dostupné z WWW: <http://www.bezpecnoplzen.eu/Files/bezpecna_plzen/KoncepceprevencekriminalityaprotidrogoveprevencemestaPlzne2016-2020.pdf>.

Vzhledem k účinnosti jednotlivých programů, je zřejmé, že nejefektivnější je program prevence kriminality na místní úrovni.⁶⁵

Podstatou těchto programů je součinnost orgánů státní správy, samosprávy, policie a nestátních neziskových organizací. Záběr programu je podmíněn místní situací v oblasti vývoje sociálně patologických jevů, potřebami, zájmem a schopnostmi lidí a finančními prostředky. Při utváření koncepcí prevence kriminality by měly být respektovány určité principy. Jedná se například o komplexnost preventivního působení, kde je cílem zapojení co nejširšího okruhu subjektů prevence, působení na všechny objekty prevence a využití všech dostupných postupů. Dalším principem je vědeckost. To znamená uplatnit všechny známé preventivní postupy. A jedním z nejdůležitějších principů je efektivnost, která hraje velkou roli při vyhodnocování. Prevence (kontrola) kriminality se uskutečňuje prostřednictvím regresivních (represivních) či preventivních strategií. Preventivní strategie je opatření, která předcházejí páčání trestné činnosti př. besedy se seniory, dětmi. Preventivní opatření mají za cíl upozornit občany na možná nebezpečí a naučit je účinně jim předcházet, poskytovat informace k ochraně jejich života, zdraví a majetku. Regresivní (represivní) strategie je opatření, která trestnou činnost potlačují, to znamená zadržení pachatelů či trestání pachatelů trestné činnosti. To zajišťují především orgány činné v trestním řízení (OČTŘ), jako je PČR, státní zastupitelství, soudy, vojenská policie (vojenské delikty), celní služba, vězeňská služba, generální inspekce ministerstva vnitra. Obě tyto strategie se musí vhodně doplňovat. Preventivně represivní opatření je např. dopravně bezpečnostní opatření, které má za cíl upozornit řidiče na zvýšenou kontrolu dodržování pravidel silničního provozu ze strany policie (prevence), při porušení nařízení přijdou na řadu sankce v podobě např. blokového řízení atd. Kromě toho, že je žádoucí zmenšovat rozsah a závažnost kriminality, je také cílem prevence zvyšovat pocit bezpečí občanů.

4.2 Prevence kriminality v ČR zaměřená na seniory

Při prevenci kriminality by se mělo vždy postupovat individuálně ke každé sociální skupině. Každá skupina má své charakteristické rysy a fyzické a psychické dispozice, proto se s ní musí podle toho pracovat. U seniorů jako sociální skupiny

⁶⁵ EFEKTIVNÍ VEŘEJNÁ SPRÁVA, *Prevence kriminality v ČR* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR [cit. 2018-10-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/web-o-nas-prevence-prevence-riminality.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>>.

s velkými životními zkušenostmi, které mohou být jak pozitivní tak negativní, bychom měli brát v úvahu vzhledem k jejich vysokému věku jejich zranitelnost. Odchodem do důchodu si musí navyknout na jiný životní styl a denní rytmus a jejich sociální vazby mohou být narušeny. Z tohoto důvodu se mnoho autorů shoduje na tom, že jedním z hlavních preventivních opatření je dlouhodobá příprava na stáří, se kterou se začíná dlouho před odchodem do důchodu. Aktivitu seniorů vnímáme především jako jednu z nejdůležitějších nástrojů k naplňování kvality života seniorů. Ta přispívá k větší životní spokojenosti a ke kladným pozitivním prožitkům, slouží k udržování tělesné a duševní výkonnosti a důležitým faktorem je začlenění a zapojení do společnosti. Do aktivizace je možné zapojit mnoho programů. Například různé formy vzdělávání jako je Akademie třetího věku, kurzy a přednášky organizované různými subjekty (neziskové organizace, samospráva, městská policie, Policie ČR). Autorky Martina Hrozenká a Dagmar Dvořáčková prevenci kriminality páchanou na seniorech dělí na individuální, rodinnou a celospolečenskou. Individuální prevence spočívá v tom, aby došlo k ekonomické samostatnosti seniorů. Dostupnost zdravotnictví a sociálních služeb. Monitorování kriminality a týrání, která je páchané na seniorech. Rodinná prevence identifikuje rizikové rodiny a je zde nabízena pomoc v oblasti zdravotní a ošetrovatelské péče poskytovanou seniorům v jejich domácím prostředí. Celospolečenská prevence se snaží eliminovat všechny formy diskriminace. Realizují principy OSN pro seniory. A to nezávislost, zúčastněnost, seberealizace, důstojnost a komunitní programy pomoci seniorům.⁶⁶

4.2.1 Policie České republiky a senioři

Povinnost Policie ČR zabývat se prevencí kriminality je dána především zákonem č. 273/2008 Sb., o Policii České Republiky. Zde je v § 2 mimo jiné uvedeno, že úkolem Policie ČR je „předcházet trestné činnosti“.⁶⁷

Při plánování koncepce prevence kriminality vychází Policie ČR ze zákonů a ze Strategie prevence kriminality, přijaté Vládou ČR usnesením. Při plnění svých úkolů dbá zejména na budování vztahu a důvěry veřejnosti a Policie ČR, což je velmi důležité.

⁶⁶ HROZENSKÁ, M., DVOŘÁČKOVÁ, D. *Sociální péče o seniory*. Praha, 2013, s. 61.

⁶⁷ ČESKO. Zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2008, částka 91, s. 4086–4156.

Tato snaha se bude dařit, když nebude Policie ČR působit jen represivně, ale i preventivně. Cílem je také zvýšení pocitu bezpečí a důvěry v tuto složku.⁶⁸

Policie ČR zabezpečuje opatření v rámci situační prevence. Jedná se o technické zařízení jako kamery apod. nebo o zvýšenou hlídkovou činnost v rizikových lokalitách. Dále zaměřuje některé své aktivity a projekty na různé cílové skupiny i přímo na cílovou skupinu seniorů. V rámci Policie ČR probíhá projekt „Senioři sobě“, který je postaven na principech aktivní spolupráce seniorů s představiteli obcí, měst a Policie ČR. Senior je vyškolen na tzv. „kurýra prevence“ a ten po zaškolení oslovuje své známé a distribuuje letáky s preventivní tematikou. Projekt je založen na dobrovolnosti a aktivitě seniorů a snaze ochránit sám sebe. *„Senioři patří k jedné z nejvíce ohrožených skupin osob zejména v souvislosti s majetkovou trestnou činností. Starší lidé, lidé se zdravotním handicapem, lidé důvěřiví, lidé žijící osamocně a slabé ženy se často stávají obětí podvodníků a zlodějů, kteří se pod různými záminkami dostávají do jejich blízkosti a velmi často přímo do jejich obydlí. Podvodem nebo krádeží je připraví mnohdy o celoživotní úspory, někdy se setkáváme i s fyzickým napadením.“*⁶⁹

4.2.2 Městská policie Plzeň a senioři

V roce 2009 byl zřízen v rámci Magistrátu města Plzně Odbor bezpečnosti a prevence kriminality jako součást pilotního bezpečnostního projektu Bezpečné město. Agenda zahrnuje řešení oblasti bezpečnosti současně s problematikou prevence kriminality a protidrogovou prevencí. Zde také vznikla pracovní pozice manažera prevence kriminality a protidrogového koordinátora, který se aktivně podílí na vytváření koncepce prevence kriminality a koncepce protidrogové politiky na území města Plzně, zastává pozici tajemníka Komise protidrogové a prevence kriminality Rady města Plzně a vede Pracovní skupinu protidrogovou a prevence kriminality města Plzně. Členové pracovní skupiny se podíleli na vytvoření „Koncepce prevence kriminality a protidrogové prevence na období 2016 – 2020“ (dále jen „Koncepce“), která je zpracována v souladu s národními strategiemi (Strategií prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020 a Národní strategií protidrogové politiky na období 2010 – 2018) a navazuje na strategické dokumenty města Plzně „Protidrogový plán města

⁶⁸ ŠTEFUNKOVÁ, M., ŠEJVL, J. *Základy prevence kriminality pro pedagogické pracovníky*. Praha, 2012, s. 54.

⁶⁹ POLICIE ČR, *Senioři sobě* [online]. Praha: 2018 [cit. 2018-10-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/seniori-sobe-627170.aspx>>.

Plzně na období 2013 – 2015“ a „Plán prevence kriminality města Plzně na období 2014 – 2015“. Zároveň doplňuje vznikající Strategii bezpečnosti města Plzně na léta 2016 – 2018 z pohledu prevence kriminality a protidrogové prevence. Jedním z opatření je Koncepce prevence kriminality a protidrogové prevence města Plzně na léta 2016 – 2020 (priorita 2 související s podporou aktivit zaměřených na zvyšování bezpečí ohrožených skupin obyvatel zejména seniorů a hendikepovaných osob), ta koresponduje s Akčním plánem stárnutí na území města Plzně a v neposlední řadě s Národním akčním plánem podporující aktivní stárnutí pro období let 2013 až 2017.⁷⁰

V roce 2009 byl Odborem bezpečnosti a prevence kriminality Magistrátu města Plzně vytvořen pilotní projekt „Bezpečné město“, který má dva hlavní cíle. Zlepšení bezpečnostní situace na území města Plzně a zvýšení pocitu bezpečí občanů v Plzni a koordinace Policie ČR, Městské policie Plzeň, samospráv na úrovni městských obvodů a Magistrátu města Plzně při řešení bezpečnostní situace na území města Plzně. Na základě toho vznikla dne 22. ledna 2009 „Koordinační dohoda o vzájemné spolupráci za účelem stanovení společného postupu při zabezpečování místních záležitostí veřejného pořádku“ mezi Krajským ředitelstvím Policií ČR zastoupené ředitelem vrchním radou plk. JUDr. Miloslavem Mašterou a primátorem Ing. Pavlem Rödlem za Statutární město Plzeň. Proto byly jednotlivé městské obvody rozděleny na 63 policejních okrsků, o které se starají týmy složené z osob znalých konkrétních lokalit města ze zástupců Městské policie Plzeň, Policie ČR a zastupitelů daného městského obvodu. Úkolem týmů je zajišťovat kompetentní pokrytí problematiky příslušného městského obvodu. Praxí bylo zjištěno, že toto množství okrsků není vyhovující, proto se jejich počet snížil na 32. Projekt je nastaven tak, aby umožnil občanům vyhledat policistu, strážníka nebo zastupitele zodpovědného za problematiku konkrétní lokality a poskytl jim odpovědi na nejčastější dotazy týkající se bezpečnosti, případně umožnil přímo kontaktovat zástupce daného policejního okrsku.⁷¹

⁷⁰ GREGOROVÁ, A. *Koncepce prevence kriminality a protidrogové prevence města Plzeň 2016-2020* [online]. Plzeň: Statutární město Plzeň, 2016 [cit. 2018-10-10]. Dostupné z WWW: <http://www.bezpecnoplzen.eu/Files/bezpecna_plzen/KoncepceprevencekriminalityaprotidrogoveprevencemestaPlzne2016-2020.pdf>.

⁷¹ GREGOROVÁ, A. *Koncepce prevence kriminality a protidrogové prevence města Plzeň 2016-2020* [online]. Plzeň: Statutární město Plzeň, 2016 [cit. 2018-10-10]. Dostupné z WWW: <http://www.bezpecnoplzen.eu/Files/bezpecna_plzen/KoncepceprevencekriminalityaprotidrogoveprevencemestaPlzne2016-2020.pdf>.

Jelikož jedním z úkolů městské policie je ve smyslu § 2 písm. f) zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii, podílet se na prevenci kriminality na území obce, realizují obecní policie různé projekty na podporu prevence. Co se týká projektů a programů, tak je tato činnost individuální podle konkrétního města nebo obce. Menší preventivní programy si zajišťují samy obce. Panují názory, že prevence ze strany obcí nebo organizací v nich působících je účinnější než celostátní. Ale praxe ukazuje, že je to individuální. Obce mohou prevenci přizpůsobit konkrétním podmínkám a využít místní znalosti lokality. To je právě výhodou pro strážníky městské policie, kteří se v daných lokalitách pohybují a jsou seznámeni s problémy, které se tam vyskytují, jak z hlediska rozložení potencionálních příjemců prevence, tak ohledně informací o sociální péči a sociálních službách v daném místě. Tato prevence je potom velmi účinná a efektivní.

5 PROJEKTY PREVENCE KRIMINALITY MĚSTSKÝCH POLICIÍ VE VZTAHU K SENIORŮM

Mezi nejčastější projekty jednotlivých městských (obecních) policií lze zahrnout přednáškovou činnost a montáž bezpečnostního řetízku nebo panoramatického kukátka pro seniory. Snahou je snížení počtu případů trestné činnosti páchané na seniorech. K dalším formám prevence patří i různé druhy osobních alarmů. Je to velmi praktická pomůcka, která dokáže spustit hluk o síle 130 dB a může ji doplňovat i světelný signál. Staří lidé ji mohou využít v případech přivolání pomoci, kdy je ohrožuje člověk, ale i agresivní pes nebo mají zdravotní problémy. Při spuštění upozorní pronikavá siréna na pachatele, který se pravděpodobně poleká a uteče. Pronikavý zvuk se vypne teprve tehdy, když se malý spínač spojí znovu s alarmem. Senioři mají o alarmy velký zájem.⁷²

5.1 MP Olomouc

Městská policie Olomouc například rozdává průkazy pro seniory. „Průkazy“ jsou určeny primárně pro seniory. Průkaz obsahuje základní údaje o osobě, jeho ošetřujícím lékaři, nemocech a užívaných lécích. Jednou z velmi důležitých položek na průkazu je odkaz na kontaktní osobu, kterou je v případě potřeby nutné vyrozumět. Průkazy jsou určeny také pro osoby žijící osamoceně nebo osoby vážně nemocné. Námět vzešel z praktické činnosti strážníků. V několika případech totiž strážníci poskytovali první před lékařskou pomoc a nemohli vyrozumět příbuznou nebo blízkou osobu postiženého. Údaje o nemocech, či o užívaných lécích by velmi účinně přispěly ke zkvalitnění takové pomoci. Informace uvedené v těchto průkazech by v případě potřeby pomohly i pracovníkům složek IZS⁷³ v jejich každodenní snaze co nejrychleji pomoci postiženým osobám. Od věci nejsou ani údaje o telefonních číslech na tísňové linky, neboť si je mnozí ve stresu nemusí vybavit.⁷⁴

⁷² MĚSTSKÁ POLICIE LIBEREC, *Osobní alarmy* [online]. Liberec [cit. 2018-10-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.liberec.cz/mestska-policie/prevence/projekty-prevence/osobni-alarmy-2.html>>.

⁷³ IZS = Integrovaný záchranný systém.

⁷⁴ MĚSTSKÁ POLICIE OLOMOUC, *Průkazy pro seniory* [online]. Olomouc [cit. 2018-10-10]. Dostupné z WWW: <<http://mp-olomouc.cz/o-nas/aktuality/13414>>.

5.2 MP Ostrava

Další častější formou prevence je linka pro seniory. Spočívá v instalaci nouzových tlačítek v bytech seniorů a zdravotně postižených a zajišťuje jim pocit bezpečí a jistoty v jejich přirozeném prostředí. Mohou žít podle svých přání a potřeb. Existuje více druhů těchto linek. V Ostravě se zařízení skládá z řídicí jednotky a dvou tlačítek. Řídicí jednotka umožňuje příjem signálu a musí být trvale umístěna v místě napájení. Jedno z tlačítek se umístí do blízkosti vstupních dveří a druhé nosí osoba stále při sobě. Zařízení je funkční pouze ve vnitřních prostorách bytu nebo domu. Pohyb podezřelé osoby u bytu či domu tak uživatel senior linky snadno ohlásí jedním zmáčknutím tlačítka připevněného u dveří. V tomto případě strážníci neprovádějí zpětná volání, ale na místo ihned vyjíždějí. Při bezprostředním ohrožení života či zdraví se uživatel ohlásí zmáčknutím tlačítka, které nosí při sobě. V tomto případě strážníci zpětná volání provádějí a dle potřeby buď sami vyjíždějí, nebo kontaktují další složky integrovaného záchranného systému. Projekt „Senior jako posel prevence“, který vznikl a byl realizován také Městskou policií v Ostravě, je koncipován formou přednášek, exkurzí nebo adaptačního pobytu v Beskydech. Účastníky provází tzv. „Zápisník aktivního seniora“, který obsahuje rady a doporučení, jak se aktivně zapojit do ochrany vlastní bezpečnosti. Na závěr projektu dochází k dekorování absolventů vzdělávacího programu. Další z nápadů Městské policie Ostrava je program „Senioři a finanční džungle“. Zde strážníci pomocí počítačové prezentace představují ucelený přehled finančních produktů na našem trhu. Přednáška má několik podtémat. Ta se zabývají například půjčkami, spořením, nečekanými výhrami, podomním prodejem zboží a internetovými obchody. Cílem strážníků je, aby se senioři orientovali v současném systému nakládání s penězi a nenechali se napálit. Strážníci upozorňují seniory na různá podvodná jednání i druhy finanční a hospodářské kriminality, zejména na nebezpečí, že se mohou stát obětí některého z trestných činů (např. lichvy). Beseda navazuje na soubor programů prevence majetkové trestné činnosti páchané na seniorech.

5.3 MP Praha

Poradenskou činnost formou „Modrého autobusu“ provádí Městská policie v Praze. Mobilní informační a poradenské centrum pro veřejnost (tzv. MODRÝ AUTOBUS) – začalo s realizací tohoto preventivního projektu již v roce 2000. Jedná se

o speciálně upravený autobus, který pravidelně nabízí široké veřejnosti komplexní informace o možnostech ochrany života, zdraví a majetku. Tyto okruhy jsou měněny dle zaměření akce, na které je poradenské centrum využíváno. Návštěvníkům „Mobilního informačního a poradenského centra pro veřejnost“ jsou poskytovány propagační a poradenské materiály různých témat týkající se předcházení rizikovým situacím, a to zejména v oblastech ochrany zdraví, osobní bezpečnosti a majetku. Tyto materiály jsou „dopravovány“ přímo k občanům, a tím zkracují čas nutný pro návštěvu „stálého“ poradenského centra.⁷⁵

5.4 MP Brno

Jako velmi úspěšný se jeví projekt Městské policie Brno, kde se stala „Senior akademie“ speciálním studijním programem ve formátu celoživotního vzdělávání (obdobu Univerzit třetího věku – U3V), určený seniorům. Předměty studia jsou orientovány na témata kriminálních, pořádkových, dopravních nebo požárních rizik, která seniory v současné společnosti ohrožují. V průběhu uplynulých deseti let se vzdělávací témata rozšířila o řadu předmětů, které zvyšují informovanost seniorské veřejnosti v problematice spotřebitelské, zdravotní, sociální, psychologické, či finanční. Celým projektem provází odborní lektoři.

V roce 2011 získal projekt cenu Krajů, měst a obcí udělenou Ministerstvem vnitra ČR za nejlepší projekt prevence kriminality páchané na seniorech. V roce 2012 zařadil Sociologický ústav Akademie věd ČR „Senior akademii“ do mezinárodního projektu HELPS (*Housing and Care Solutions for Elderly and Vulnerable People in Central European Cities*), kterého se účastní partneři z 8 středoevropských zemí a město Brno je asociovaným partnerem projektu. V roce 2013 byla „Senior akademie“ vybrána ministerstvem práce a sociálních věcí pro prezentaci v publikaci dobré praxe v rámci bulletinu OSN, jež má být zaměřen na prevenci zneužívání seniorů.⁷⁶

⁷⁵ MĚSTSKÁ POLICIE PRAHA, *Realizované projekty prevence kriminality* [online]. Praha: 2018 [cit. 2018-10-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.mppraha.cz/projekty>>.

⁷⁶ MĚSTSKÁ POLICIE BRNO, *Senior akademie* [online]. Brno: 2018 [cit. 2018-10-10]. Dostupné z WWW: <<https://www.mpb.cz/senior-akademie>>.

5.5 MP Plzeň

Tísňová péče jako služba pro seniory slouží občanům v Plzni již několik let. Poskytuje ji Městská charita Plzeň. Systém tísňové péče pro seniory je mimo jiné napojen i na městskou policii. V současnosti mají strážníci městské policie na starosti již 86 seniorů a nejstaršímu z nich je 99 let. Na základě uzavřené dohody o spolupráci vyjíždí na pomoc seniorům strážníci Městské policie Plzeň. Za dobu existence tísňové linky pro seniory mají za sebou strážníci řadu zásahů, kdy v nejednom případě poskytovali nejen první pomoc, ale zachránili i lidský život. Tísňová péče je služba pro seniory a představuje zajištění nepřetržité distanční hlasové a elektronické komunikace s osobami s vysokým rizikem ohrožení zdraví nebo života. V případě náhlého zhoršení jejich zdravotního stavu nebo schopností si mohou senioři stisknutím tlačítka na náramku přivolat neodkladnou odbornou pomoc. V loňském roce evidovala městská policie 44 žádostí, kdy senioři stiskli na svém náramku tlačítko pomoci.⁷⁷ Po vzoru svých kolegů z Brna se rozhodl Odbor analýzy a prevence kriminality Městské policie Plzeň zrealizovat také projekt zaměřený na vzdělávání seniorů. To se úspěšně podařilo v roce 2015 projektem prevence kriminality s názvem „Plzeňská senior akademie“. Cílem projektu je rozšířit preventivně bezpečnostní programy směrem k širší skupině obyvatelstva z řad seniorů, která není nikde organizována a aktivovat tyto osoby. Dlouhodobou a cílenou preventivní činností snižovat kriminalitu na území Statutárního města Plzně páchané na již uvedené cílové skupině obyvatelstva, která patří z bezpečnostního hlediska k jedné z nejohroženějších. Projekt seniorům a zdravotně postiženým osobám předá nezbytné informace k ochraně jejich života, zdraví a majetku. Naučí je účinně předcházet krizovým situacím. Poučí je o dalším postupu, pokud se stanou obětí nebo svědkem protiprávního jednání, popřípadě jiných krizových životních situací. Motivuje je k předávání nabytých znalostí ve svém okolí. Je zaměřen na ucelené vzdělávání seniorů a zdravotně postižených osob, dle aktuálního stavu kriminality, vzniku mimořádných událostí a problematiky související s místními záležitostmi veřejného pořádku na území Statutárního města Plzně. Podle toho jsou vypracovány i preventivní přednáškové bloky. Tyto přednáškové bloky jsou na základě Akčního plánu stárnutí realizovány tak, aby na sebe vzájemně navazovaly a tvořily tak

⁷⁷ MĚSTSKÁ POLICIE PLZEŇ, *Tísňová péče* [online]. Plzeň: 2017 [cit. 2017-10-30] Dostupné z: <<http://www.mpplzen.cz/aktuality/tisnova-pece-sluzba-pro-seniory-uz-slouzi-obcanum-v-plzni-nekolik-let.aspx>>.

komplexní celek vzdělávacího programu prevence kriminality v souladu s principem univerzity třetího věku. Vzdělávací program je tvořen 10 přednáškovými bloky a třemi exkurzemi v průběhu tří měsíců. V každém přednáškovém bloku je detailně popsáno konkrétní téma, např. (Seznámení s Městskou policií Plzeň, Jak si nenechat ublížit, Bezpečně v kyberprostoru, Nebezpečí prodejních akcí, Kriminalistika v praxi, Domácí násilí, Bezpečně v silniční dopravě, Zvládání mimořádných událostí, Základy první pomoci a Problematika odpadů na území Statutárního města Plzně). Nedílnou součástí programu jsou i exkurze na operační středisko Městské policie Plzeň, na operační středisko Hasičského záchranného sboru Plzeňského kraje (112), do Útulku pro zvířata v nouzi a do Hasičské stanice v Plzni na Košutce. V průběhu jednoho roku projekt absolvuje přibližně 160 účastníků. Od roku 2015 do konce roku 2018 absolvovalo 471 osob. Na projekt „Plzeňská senior akademie“ navazuje další, který má název „Nedám se!“. Ten představuje soubor edukačních a zážitkových aktivit z oblasti prevence kriminality a sociálních služeb. Záměrem celého projektu je, aby oslovení senioři dokázali získané informace a instrukce využít v praxi a následně je dokázali kvalitně předat i ve svém nejbližším okolí. Hlavním cílem je eliminace kriminogenních a viktimizačních faktorů, běžně působících na osoby seniorského věku. Jedním z hlavních úkolů je v rámci 3 denního pobytu se strážníky Městské policie Plzeň, příslušníky Policie České republiky a projektovými manažery Odboru sociálních služeb Magistrátu města Plzně proškolit zábavnou formou max. 40 seniorů v problematice týkající se ochrany života, zdraví, majetku (sebeobrana) a sociálních služeb. Důraz bude kladen na interaktivní workshopy, modelové situace a praktické ukázky, s cílem získané teoretické dovednosti a znalosti uplatnit při řešení krizových životních situací. Hlavním realizátorem obou projektů za Statutární město Plzeň je městská policie, která pak úzce spolupracuje s Českou obchodní inspekcí – inspektorátem pro Plzeňský a Karlovarský kraj, Hasičským záchranným sborem Plzeňského kraje, Bílým kruhem bezpečí Plzeň, BESIP Plzeňského kraje, Zdravotnickou záchrannou službou Plzeňského kraje, Domem digitálních dovedností Plzeň, organizací Čistá Plzeň, Útulkem pro opuštěná zvířata a jednotlivými MO Plzeň.

5.6 MP Prešov

Pro srovnání zpracovatelka práce zjišťovala činnost prevence kriminality městských policií na Slovensku ve vztahu k seniorům. Městská policie Prešov reaguje

na základě poptávky ze strany Domovů důchodců a Denních stacionářů. Uvědomuje si, že tato cílová skupina je specifická a je potřeba osobitý přístup. Předmětem prevence jsou přednášky na téma: jak se nestát obětí podvodníků, bezpečně na cestě, bezpečně doma v bytě, v domě, v obchodě a další příbuzná témata.⁷⁸

5.7 MP Nitra

Městská policie v Nitře disponuje projektem, který podpořila „Rady vlády Slovenskej republiky pre prevenciu kriminality“ a jmenuje se „Seniori v akci – ako sa nestat' obeťou kriminality.“ Hlavním cílem projektu je dosáhnout snížení páchaní trestné činnosti v post produktivním věku pomocí zvýšení vědomostních a sociálních zručností. Dále pak omezením příležitostí páchaní trestné činnosti na seniorech a vytvoření dobrovolnické skupiny z řad seniorů, kterým není lhostejný osud jejich méně aktivních a kriminalitou ohrožených vrstevníků. Projekt formou besedy poskytuje informace, rady a doporučení, jak se chránit v případě nebezpečí. Beseda je formou powerpointové prezentace doplněná reálnými příklady z praxe. Získané teoretické poznatky jsou přeneseny do praxe formou modelových problémových situací, které si senioři mohou vyzkoušet. Projekt je podpořen distribucí informačně edukačního materiálu a zapojilo se do něj osm zařízení pro seniory v Nitře. Zatím se nepodařilo motivovat seniory k aktivní činnosti zaměřené na vzdělávání jejich vrstevníků, což si dává Městská policie Nitra za cíl do budoucna.⁷⁹

⁷⁸ MĚSTSKÁ POLICIE PREŠOV. *Prevencia* [online]. Prešov: 2018 [cit. 2018-12-10]. Dostupné z www: <<https://msp.presov.sk/nase-aktivity.html>>.

⁷⁹ MĚSTSKÁ POLICIE NITRA. *Seniori v akcii* [online]. Nitra: 2018 [cit. 2018-12-10]. Dostupné z www: <<http://www.mspnitra.sk/stranky/prevencia/podporene-projekty/seniori-v-akcii.php>>.

6 VLIV PROJEKTU „PLZEŇSKÁ SENIOR AKADEMIE“ NA SENIORY

Zpracovatelka práce vytvořila dotazník, který je určen absolventům „Plzeňské senior akademie“. Otázky byly formulovány tak, aby byly potvrzeny nebo vyvráceny tyto hypotézy.

H1: Senioři v Plzni nejsou dobře informováni o stavu kriminality a o možnostech ochrany před kriminalitou.

H2: Realizací projektu „Plzeňská senior akademie“ se zvyšuje pocit bezpečí a praktické dovednosti seniorů ve vztahu ke kriminalitě na nich páchané.

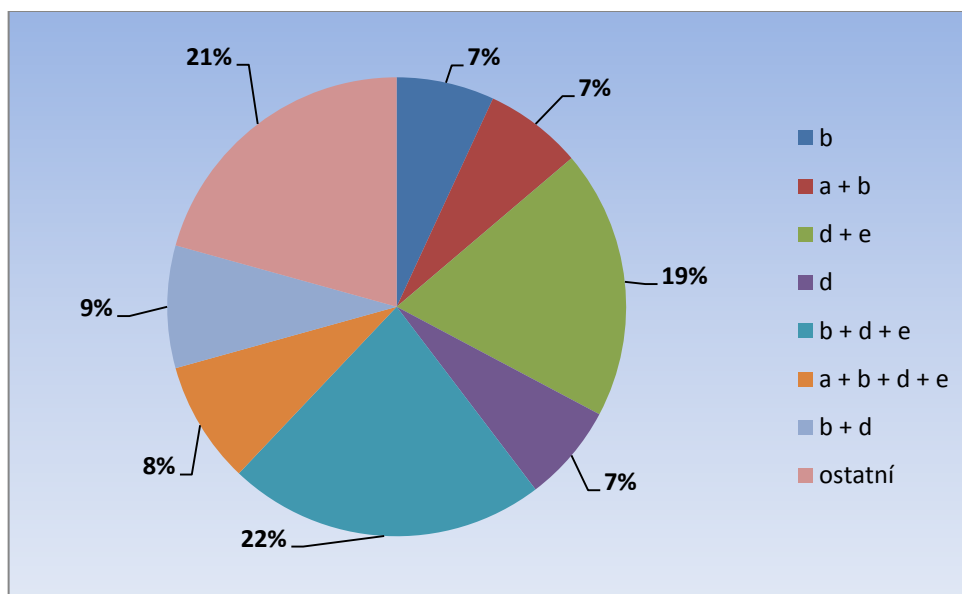
Hlavním cílem bakalářské práce je zjistit stav informovanosti seniorů v oblasti bezpečnosti v Plzni a na základě zjištěných informací navrhnout řešení, která by mohla zlepšit situaci. Vypracování dotazníku se zúčastnilo celkem 58 respondentů. Jedná se o dvě skupiny seniorů, které absolvovaly projekt „Plzeňská senior akademie“ v období od 5. 9. do 12. 12. 2017. Tento projekt vznikl v roce 2015 a do současné doby ho absolvovalo již 471 seniorů a osob se zdravotním postižením na čtyřech hlavních obvodech města Plzně. U těchto osob je více než pravděpodobné, že nabyté znalosti a zkušenosti zde získané budou dále šířit, a to jak mezi své rodinné příslušníky, tak mezi své známé. V neposlední řadě se tak předané informace dostanou i k širší skupině obyvatelstva z řad seniorů, která není nikde organizována a je možno oslovit mnohem větší skupinu osob.

6.1 Zpracování dotazníku

Dotazník obsahuje 5 otázek, které jsou otevřené i uzavřené. Lze tedy vybrat z určitých možností a v otázce číslo 1 a 2 se mohou respondenti vyjádřit vlastními slovy. V dotazníku byly zjišťovány podrobnosti o získávání informací na téma bezpečnost a ochrana před kriminalitou v okolí bydliště seniorů, o orgánech, které zajišťují ochranu před protiprávním jednáním. Dále byli senioři dotazováni na to, čím jim byl projekt přínosný a jak je obohatil. Důležitou otázkou byl pocit bezpečí v jejich nejbližším okolí a nabytí praktických dovedností, které získali díky účasti na projektu. Dotazování respondentů probíhalo při posledním setkání na „Plzeňské senior akademii“ a zúčastnilo se ho 58 seniorů.

6.2 Vyhodnocení dotazníkového šetření

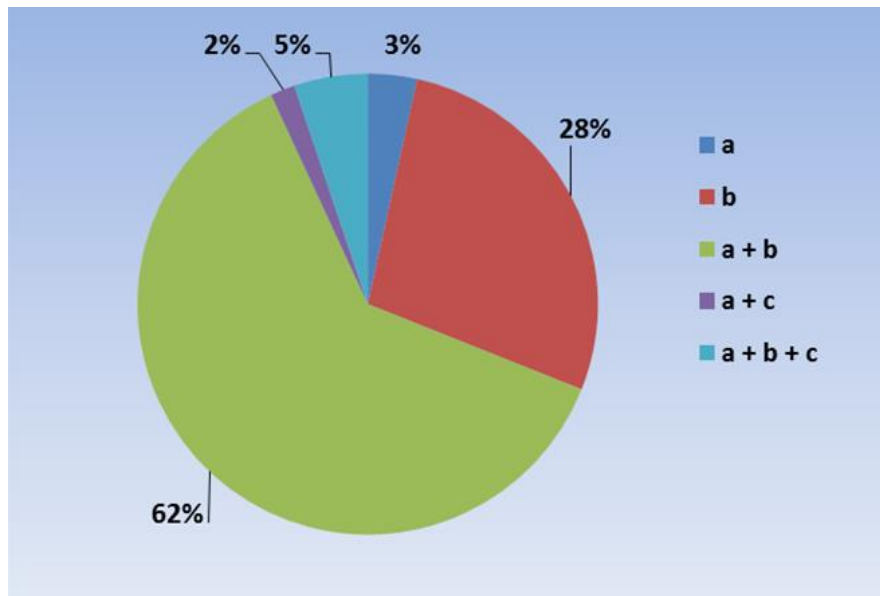
Graf 3 Způsob získávání informací v oblasti bezpečnosti a ochrany před kriminalitou⁸⁰

V otázce jakým způsobem senioři získávají informace o ochraně a bezpečnosti před kriminalitou v rámci okolí jejich bydliště zmiňovali v 22 % kombinaci odpovědí b), d), e). Uvedli, že informace získávají prostřednictvím městské policie, TV, rozhlasu a tisku. Na druhém místě uvádělo 21 % jako zdroj informací jiné orgány a organizace. Například svazy důchodců a na třetím místě kombinaci odpovědí d) a e), což je TV, rozhlas a tisk, a to v 19 %. Nejmenší procentuální podíl 7 – 9 % měly kombinace odpovědí b) a d), dále pak a), b), d) e), kombinace a) a b) a samostatné odpovědi b) a d).

⁸⁰ Vlastní zdroj.

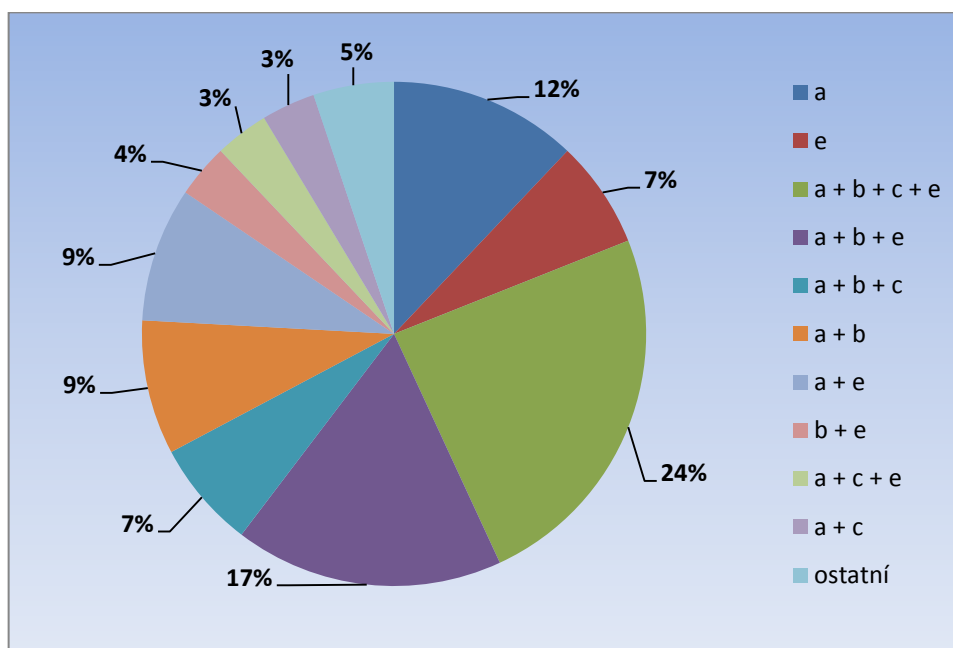
Graf 4 Znalost orgánů působících v oblasti ochrany seniorů⁸¹

Na otázku znalosti orgánů, působících v oblasti ochrany seniorů před protiprávním jednáním respondenti odpověděli v 62 % což je 36 osob, že znají PČR. 16 osob, tedy 28 % zvolilo možnost b) že znají městskou policii. Na třetím místě byla v 5 % zvolena možnost kombinace odpovědí a), b), c), tedy, že mají povědomí o PČR, městské policii a ostatních organizacích. Odpověď b) městská policie zvolili 3 % seniorů, což jsou dvě osoby a odpověď a) a c) PČR a jiné orgány zvolila jedna osoba, což jsou 2 %. Jako jiné orgány uvedli neziskové organizace Bílý kruh bezpečí a Totem.

⁸¹ Vlastní zdroj.

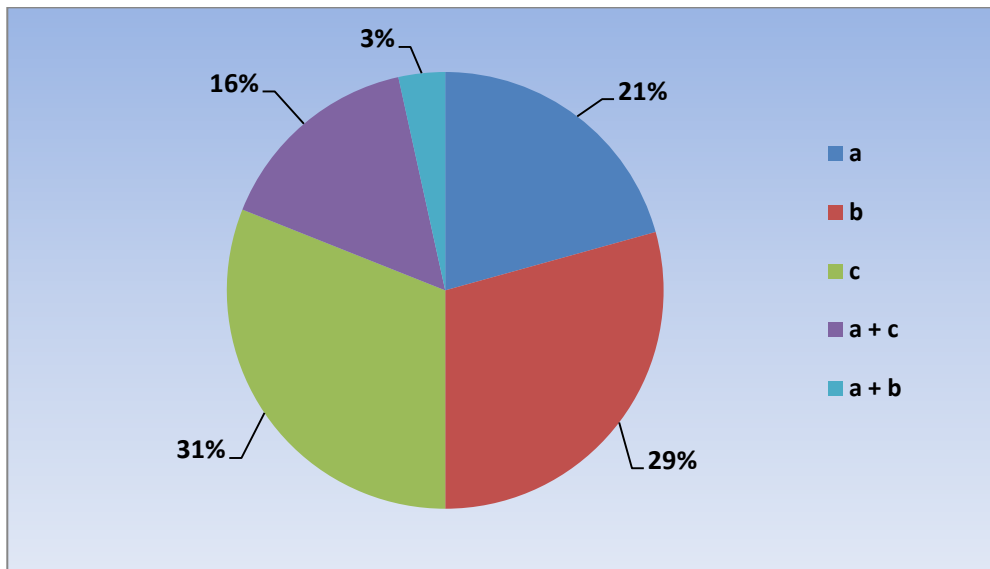
Graf 5 Přínos projektu PSA⁸²

To, že je účast na projektu PSA obohatila a přinesla mnoho užitečných informací v oblastech prevence kriminality, kriminality páchané na seniorech, zabezpečení majetku a osobního bezpečí, uvádí 24 % seniorů prostřednictvím kombinace odpovědí a), b), c), e). Na druhém místě se 17 % je kombinace odpovědí a), b), e). To jsou odpovědi, že seniory PSA obohatila o nové informace o prevenci kriminality, o užitečné informace z oblasti zabezpečení majetku a informace týkající se osobního bezpečí. 12 % odpovědělo a), že je projekt obohatil o nové informace. 5 osob uvedlo, že je PSA obohatila o nové informace o prevenci kriminality a zabezpečení majetku a stejný počet uvítal užitečné informace týkající se osobního bezpečí, tedy odpověď a), b), e). 7 % seniorů bylo obohaceno o nové informace o prevenci kriminality a zabezpečení majetku a komplexní informace z oblasti kriminality páchané na seniorech, což je odpověď a), b), c). Respondentů, kteří zaškrtnuli odpověď b) a e), přínos informací z oblasti zabezpečení majetku a pocitu osobního bezpečí jsou 4 % a ti, kteří uvedli kombinaci odpovědí a), c), e), obohacení o nové informace o prevenci kriminality, o kriminalitě páchané na seniorech a o osobním bezpečí jsou 3 %. Kombinaci a), c), obohacení o nové informace o prevenci kriminality a o kriminalitě páchané na seniorech uvedlo také 3 %. Nikdo neuvedl, že by mu projekt nepřinesl žádné nové informace.

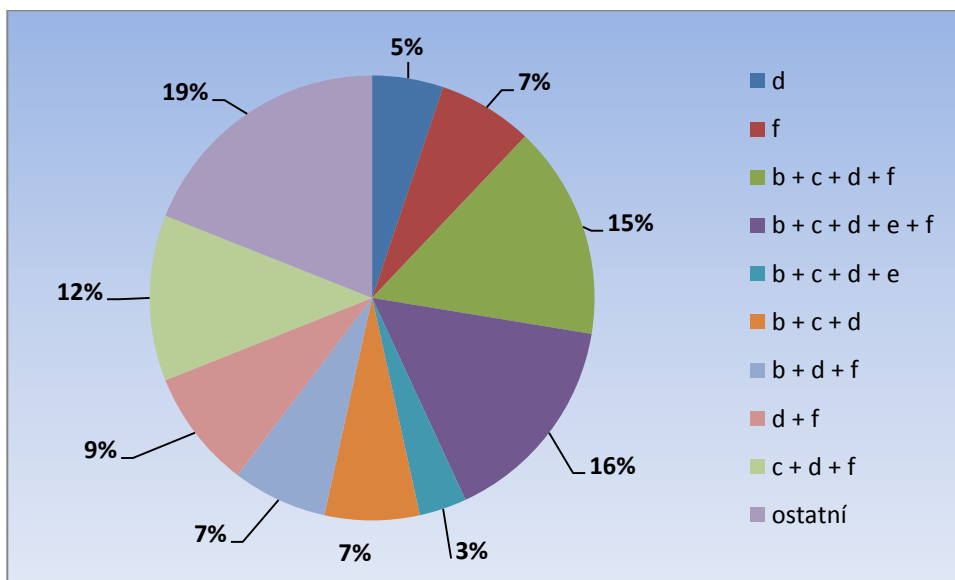
⁸² Vlastní zdroj.

Graf 6 Dostupné informace o stavu kriminality a pocit bezpečí v okolí bydliště⁸³

31 %, to je 18 osob, nemá strach z kriminality a má dostatek informací o vlastní ochraně, díky odpovědi c). Skoro stejný počet 29 %, to je 17 osob, uvedlo odpověď b), že se bojí zvýšené kriminality. 21 % se cítí bezpečně a 16 %, tedy 9 respondentů, se cítí bezpečně a má dostatek informací o vlastní ochraně díky odpovědím a) a c). Bezpečně se cítí díky odpovědi a) 3 % seniorů, ale bojí se také zvýšené kriminality, odpověď b).

Graf 7 Přínos projektu PSA z hlediska praktických dovedností⁸⁴

⁸³ Vlastní zdroj.

⁸⁴ Vlastní zdroj.

V poslední otázce dotazníku bylo zjištěno, že se v 19 % senioři naučili laickou před lékařskou pomoc, dále dobře popsat osobu a vozidlo, vyhledat kontakty potřebné pro poskytnutí pomoci v různých životních situacích a orientují se v právních formách. Na druhém místě uvedlo 16 % osob odpovědi b), c), d), e), f), to znamená, že se naučily dobře popsat osobu a vozidlo, poskytnout laickou před lékařskou pomoc a pomoc v různých životních situacích, získaly orientaci v právních normách a naučily se vyhodnocovat rizikové situace a prakticky je zvládat. Podobné odpovědi, ale bez orientace v právních normách, odpověď b), c), d), f) uvedlo 15 % osob a odpovědi c), d), f), což je dovednost laické před lékařské pomoci, poskytnutí pomoci v různých životních situacích a vyhodnocování rizikových situací a prakticky je zvládat uvedlo 12 % seniorů. 9 % osob se naučilo vyhledat kontakty potřebné pro poskytnutí pomoci v různých životních situacích a vyhodnocovat rizikové situace a prakticky je zvládat, odpověď d) a f). 7 % dotazovaných uvedlo odpověď f), že se naučili vyhodnocovat rizikové situace a prakticky je zvládat. Dalších 7 % osob se naučilo dobře popsat osobu nebo vozidlo, vyhledat kontakty potřebné k poskytnutí pomoci v různých životních situacích a vyhodnocovat rizikové situace a prakticky je zvládat, odpověď b), d), f). Dalších 7 % dotazovaných uvedlo, že se naučili dobře popsat osobu nebo vozidlo, poskytnout laickou před lékařskou pomoc a vyhledat kontakty potřebné pro poskytnutí pomoci v různých životních situacích. To, že se naučili vyhledávat kontakty potřebné pro poskytnutí pomoci v různých životních situacích, uvedlo také 5 % seniorů jako odpověď d) a 3 % zvolilo kombinaci odpovědí b), c), d), e), což znamená, že se naučili dobře popsat osobu i vozidlo, dále poskytnout laickou před lékařskou pomoc, umí vyhledat kontakty, potřebné pro poskytnutí pomoci v různých životních situacích a získali větší orientaci v právních normách. Nikdo neuvedl, že mu PSA nepřinesla žádné nové praktické dovednosti.

ZÁVĚR

Jak bylo uvedeno v úvodu, cílem zpracovatelky práce je předávat seniorům a zdravotně postiženým osobám nezbytné informace k ochraně jejich života, zdraví a majetku. Poučit je o dalším postupu, pokud se stanou obětí nebo svědkem protiprávního jednání. Naučit je účinně předcházet krizovým situacím a motivovat je k předávání nabytých znalostí ve svém okolí. Nejde jen o to, zvýšit pocit bezpečí seniorů, ale i fakticky nebo prakticky vytvořit podmínky pro jejich nižší viktimizaci. Seniorů je více skupin, ale cílem autorky práce je pracovat se skupinou v mladším seniorském věku, která je schopna přijmout, pochopit, zvnitřnit a realizovat informace, které jim jsou předány. Hlavním cílem této práce bylo zjistit, zda jsou nebo nejsou senioři v Plzni dobře informováni o stavu kriminality a o možnostech ochrany před kriminalitou. Hypotéza, že senioři a zdravotně postižené osoby nemají potřebné informace, se nepotvrdila. Jak vyplývá z vyhodnocených dotazníků, senioři informováni jsou nejen ze strany městské policie, ale i od mnoha organizací, které participují v oblasti prevence kriminality. Co se týká druhé hypotézy, která pracovala s verzí, že se realizací projektu „Plzeňská senior akademie“ zvyšuje pocit bezpečí a praktické dovednosti seniorů ve vztahu ke kriminalitě na nich páchané, se tato hypotéza potvrdila a tento projekt se ukázal jako velmi prospěšný. Účastníci uvedli, že se díky účasti na programu naučili orientovat v problematice bezpečnosti a mají potřebné informace o tom, jak se v určitých rizikových situacích zachovat a na koho se v konkrétní situaci mají obrátit. Uvádějí, že je účast na projektu velmi obohatila o nové informace na téma prevence kriminality a díky získání komplexních informací z oblasti kriminality páchané na seniorech pociťují větší pocit bezpečí. V neposlední řadě se naučili spoustu nových praktických dovedností. Závěrem bych ráda zmínila, že byl ze strany seniorů zaznamenán zájem o pokračování projektu a vytvoření nástavby, kde by získali nové informace z dalších oblastí bezpečnosti. Stávající projekt bude proto probíhat i v budoucnu a Městská policie Plzeň se rozhodla zrealizovat projekt prevence kriminality „Plzeňská senior akademie II“, který má návaznost na úspěšný projekt PSA a bude určen pro jeho absolventy. Navazující projekt má za úkol rozšířit vzdělávací program o celou řadu nových témat.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literární zdroje

1. ČEVELA, R., KALVACH, Z., ČELEDOVÁ, L. *Sociální gerontologie, Úvod do problematiky*. Praha : Grada, 2012. 264 s. ISBN 978-80-247-3901-4.
2. ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. Praha : Grada, 2007. 191 s.
3. GRUSS, P. *Perspektivy stárnutí*. Praha : Portál, 2009. 224 s. ISBN 978-80-7367-605-6.
4. HAŠKOVCOVÁ, H. *Fenomén stáří*. Praha : Havlíček Brain Team, 2010. 365 s. ISBN 978-80-8710-919-9.
5. HOLMEROVÁ, I., a kolektiv. *Dlouhodobá péče*, Praha : Grada, 2015. 176 s. ISBN 80-247-5439-8, 978-80-2475-439-0.
6. HROZENSKÁ, M., DVOŘÁČKOVÁ, D. *Sociální péče o seniory*. Praha : Grada, 2013. 191 s. ISBN 978-80-247-4139-0.
7. MALÍKOVÁ, E. *Péče o seniory v pobytových sociálních zařízeních*. Praha : Grada, 2011. 328 s. ISBN 978-80-247-3148-3.
8. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha : Portál, 2008. 271 s. ISBN 978-80-7367-368-0.
9. MÜHLPACHR, P., STANÍČEK, P. *Geragogika pro speciální pedagogy*. Brno : Masarykova univerzita, 2001. 115 s. ISBN 80-210-2510-7.
10. NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. *Kriminologie*, Praha : ASPI, 2004. 451 s. ISBN 978-80-735-7026-2.
11. ONDRÁKOVÁ, J., TAUCHMANOVÁ, V., JANIŠ, K. ml., PAVLÍKOVÁ, S., JEHLIČKA, V. *Vzdělávání seniorů a jeho specifika*. Červený Kostelec : Pavel Mervart, 2012. 165 s. ISBN 978-80-7465-038-3.
12. SAK, P., KOLESÁROVÁ, K. *Sociologie stáří a seniorů*. Praha : Grada, 2012. 225 s. ISBN 978-80-247-3850-5.
13. SCHWARZ, K. *Aktivně a autonomně ve stáří*. Praha : EAPN ČR, 2016. 89 s. ISBN 978-80-270-1095-0.
14. ŠTEFUNKOVÁ, M., ŠEJVL, J. *Základy prevence kriminality pro pedagogické pracovníky*. Praha : Togga, 2012. 105 s. ISBN 978-80-87258-96-5.

15. TOMÁŠEK, J. *Úvod do kriminologie*, Praha : Grada, 2010. 216 s. ISBN 978-80-247-2982-4.
16. VALERIÁN, L. *Trestní právo procesní*. Ostrava : Ostravská univerzita, Lékařská fakulta, 2011. 132 s. ISBN 80-746-4041-8, 978-80-746-4041-4.
17. ZOUBEK, V. *Úvod do právní teorie a státovědy*. Praha : Policejní akademie České republiky, 252 s. ISBN 80-7251-233-1.
18. ZOUBKOVÁ, I., CEJP, M., MAREŠOVÁ, A., MOULISOVÁ, M., NIKL, J., SCHEINOST, M. *Kriminologický slovník*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2011. 249 s. ISBN 978-80-738-0312-4.
19. ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha : Armex, 2004. 146 s. ISBN 978-80-867-9505-8.

Elektronické zdroje

1. MĚSTSKÁ POLICIE BRNO. *Senior akademie* [online]. Brno, 2018 [cit. 2018-12-10]. Dostupné z WWW: <<https://www.mpb.cz/senior-akademie>>.
2. MĚSTSKÁ POLICIE PLZEŇ. *Tísňová péče* [online]. Plzeň, 2018 [cit. 2018-12-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.mpplzen.cz/aktuality/tisnova-pece-sluzba-pro-seniory-uz-slouzi-obcanum-v-plzni-nekolik-let.aspx>>.
3. MĚSTSKÁ POLICIE OLOMOUC. *Průkazy pro seniory* [online]. Olomouc, 2012 [cit. 2018-12-10]. Dostupné z WWW: <<http://mp-olomouc.cz/onas/aktuality/13414>>.
4. MĚSTSKÁ POLICIE PRAHA. *Realizované projekty prevence kriminality* [online]. Praha, 2014 [cit. 2018-12-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.mppraha.cz/projekty>>.
5. GREGOROVÁ, A. a kol. *Koncepce prevence kriminality a protidrogové prevence města Plzeň 2016-2020*. Statutární město Plzeň: 2016, 91 str. [online]. Plzeň, 2016 [cit. 2018-12-10]. Dostupné z WWW: <http://www.bezpecnaplzen.eu/Files/bezpecna_plzen/KoncepceprevencekriminalityaprotidrogoveprevencemestaPlzne2016-2020.pdf>.
6. MĚSTSKÁ POLICIE LIBEREC. *Osobní alarmy* [online]. Liberec [cit. 2018-12-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.liberec.cz/mestska-police/prevence/projekty-prevence/osobni-alarmy-2.html>>.

7. POLICIE ČR. *Senioři sobě* [online]. Praha, 2018 [cit. 2018-12-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/seniori-sobe-627170.aspx>>.
8. MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Prevence kriminality* [online]. Praha, 2018 [cit. 2018-12-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/web-o-nas-prevence-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>>.
9. EPRÁVO.CZ. *Latentní kriminalita* [online]. Praha, 2002 [cit. 2018-12-10]. Dostupné z WWW: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/latentni-kriminalita-15571.html>>.
10. Geront/geron. In *SCS.ABZ.CZ - Slovník cizích slov* [online]. Ostrava: ABZ knihy, a.s., 2018 [cit. 2018-10-08]. Dostupné z WWW: <<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/geront-geron>>.
11. Gerontologie. In *SCS.ABZ.CZ - Slovník cizích slov* [online]. Ostrava: ABZ knihy, a.s., 2018 [cit. 2018-10-08]. Dostupné z WWW: <<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/gerontologie>>.
12. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Demografická ročenka krajů, 31. 7. 2017*, [online]. Praha, 2017 [cit. 2018-12-10]. Dostupné z WWW: <<https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-rocenka-kraju-2007-az-2016>>.
13. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Demografická ročenka krajů, 31. 7. 2017*, [online]. Praha, 2014 [cit. 2018-12-10]. Dostupné z WWW: <<https://www.czso.cz/csu/czso/projekce-obyvatelstva-v-krajich-cr-do-roku-2050-ua08v25hx9>>.
14. DEMOGRAFIE. Stárnutí [online]. Praha: Demografické informační centrum, 2014 [cit. 2018-10-08]. Dostupné z WWW: <http://demografie.info/?cz_demstarnutivyvoj>.
15. Senium. In *Velký lékařský slovník* [online]. Praha: Maxdorf s.r.o., 2018 [cit. 2018-10-08]. Dostupné z WWW: <<http://lekarske.slovníky.cz/pojem/senium>>.
16. ČTK. Češi jsou většinu života zdraví, ukazují statistiky. Obtíže je doženu v poslední pětině života. In *IROZHLAS* [online]. Praha, 2018 [cit. 2018-10-08]. Dostupné z WWW: <https://www.irozhlas.cz/zivotni-styl/spolecnost/cesko-delka-zivota-zivot-ve-zdravi-statistiky_1801221835_ako>.
17. PČR. *Statistické přehledy kriminality za rok 2017* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra, 2018 [cit. 2018-10-08]. Dostupné z WWW:

<<http://www.policie.cz/clanek/statistiky-kriminalita-statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2016.aspx>>.

18. EFEKTIVNÍ VEŘEJNÁ SPRÁVA. *Prevence kriminality v ČR* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR [cit. 2018-10-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/web-o-nas-prevence-prevence-riminality.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>>.
19. MĚSTSKÁ POLICIE PREŠOV. *Prevenca* [online]. Prešov 2018 [cit. 2018-12-10]. Dostupné z WWW: <<https://msp.presov.sk/nase-aktivity.html>>.
20. MĚSTSKÁ POLICIE NITRA. *Seniori v akcii* [online]. Nitra [cit. 2018-12-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.mspsnitra.sk/stranky/prevencia/podporene-projekty/seniori-v-akcii.php>>.

Legislativní dokumenty

1. ČESKO (ČESKOSLOVENSKO). Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1992, částka 1, s. 17-23. Dostupné z WWW: <<https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=z&id=22426>>. ISSN 1211-1244.
2. ČESKO (ČESKOSLOVENSKO). Zákon č. 1 České národní rady ze dne 16. prosince 1992 Ústava České republiky. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1992, částka 1, s. 3-16. Dostupné z WWW: <<https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=z&id=22427>>. ISSN 1211-1244.
3. ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11, s. 354-462. Dostupné z WWW: <<https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=5405>>. ISSN 1211-1244.
4. ČESKO. Zákon č. 108 ze dne 14. března 2006 o sociálních službách. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 37, s. 1257-1289. Dostupné z WWW: <<https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=4883>>. ISSN 1211-1244.

5. ČESKO. Zákon č. 273 ze dne 17. července 2008 o Policii České republiky. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2008, částka 91, s. 4086-4156. Dostupné z WWW: <<https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=5332>>. ISSN 1211-1244.
6. ČESKO. Zákon č. 553 České národní rady ze dne 6. prosince 1991 o obecní policii. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1991, částka 104, s. 2736-2742. Dostupné z WWW: <<https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=2516>>. ISSN 1211-1244.

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Graf 1 Statistické údaje o počtu obyvatel starších 65 let v ČR.....	15
Graf 2 Index stárnutí	15
Graf 3 Způsob získávání informací v oblasti bezpečnosti a ochrany před kriminalitou	41
Graf 4 Znalost orgánů působících v oblasti ochrany seniorů	42
Graf 5 Přínos projektu PSA	43
Graf 6 Dostupné informace o stavu kriminality a pocit bezpečí v okolí bydliště	44
Graf 7 Přínos projektu PSA z hlediska praktických dovedností.....	44

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha I. – Dotazník k projektu „Plzeňská senior akademie“

Příloha II. – Informační materiál pro veřejnost

PŘÍLOHA I.

Dotazník k projektu „Plzeňská senior akademie“

Dotazník je určen účastníkům projektu „Plzeňská senior akademie“

Vážení respondenti, Vaše odpovědi slouží jako podklad pro moji bakalářskou práci a zároveň slouží jako zpětná vazba ke zlepšení naší práce. Vyplněním dotazníku dáváte souhlas k dalšímu využití. Obsah dotazníku bude statisticky zpracováván. Předem děkujeme za Váš čas i odpovědi.

Váš zpracovatel.

1. Jakým způsobem získáváte informace o zajištění vaší bezpečnosti a ochrany před kriminalitou v rámci okolí vašeho bydliště, města.

- a) PČR
- b) Městská policie
- c) neziskové organizace
- d) TV, rozhlas
- e) tisk
- f) jiné orgány či organizace
(vypište).....

2. Jaké znáte orgány, které působí v oblasti ochrany seniorů před protiprávním jednáním?

- a) PČR
- b) Městská policie
- c) Jiné orgány
(vypište).....

3. Účast na projektu Plzeňská senior akademie:

- a) mne obohatila o nové informace o prevenci kriminality.
- b) mi přinesla mnoho užitečných informací z oblasti zabezpečení majetku.
- c) díky získání komplexních informací z oblasti kriminality páchané na seniorech pociťuji větší pocit bezpečí.
- d) mi nepřinesla žádné nové informace.
- e) mi přinesla mnoho užitečných informací týkajících se osobního bezpečí.

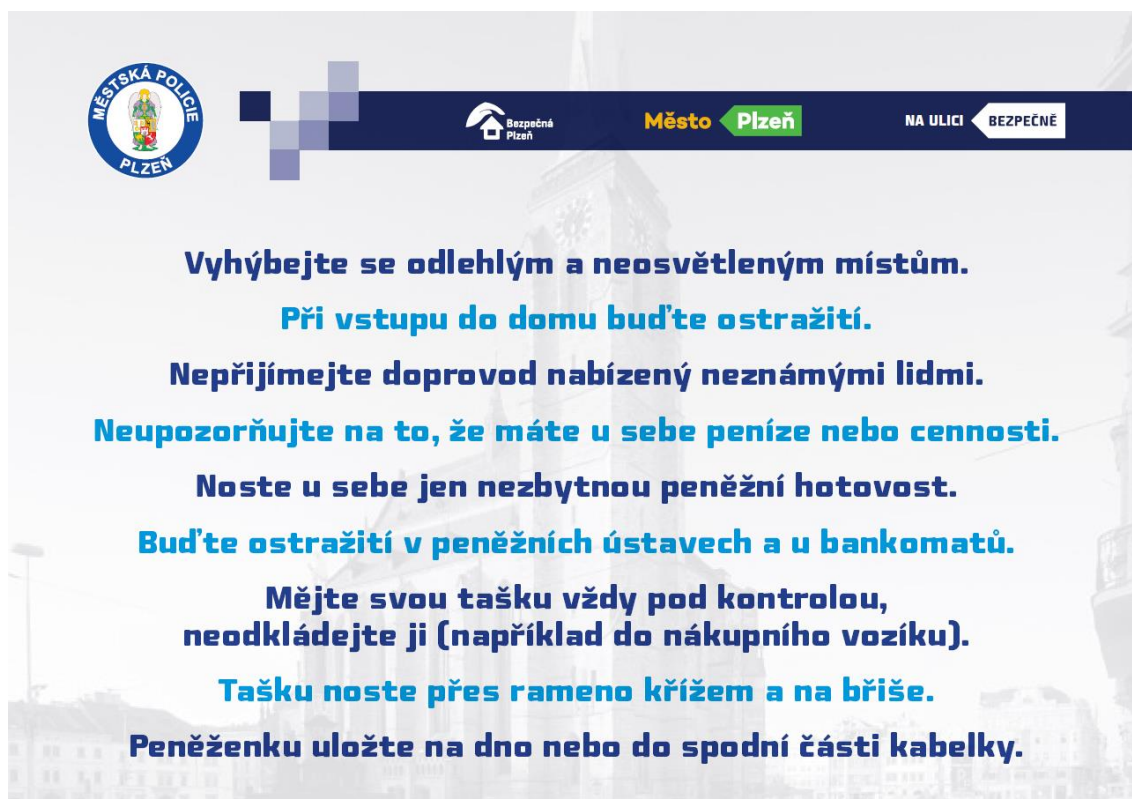
4. Na základě Vám dostupných informací o stavu kriminality ve Vašem nejbližším okolí:

- a) se cítím bezpečně.
- b) se bojím zvýšené kriminality.
- c) se nebojím, mám dostatek informací o vlastní ochraně.

5. Jaké praktické dovednosti Vám Plzeňská senior akademie přinesla?

- a) Nepřinesla mi žádné nové praktické dovednosti.
- b) Naučil/a jsem se dobře popsat osobu nebo vozidlo.
- c) Naučil/a jsem se laickou před lékařskou pomocí.
- d) Naučil/a jsem se vyhledat kontakty potřebné pro poskytnutí pomoci v různých životních situacích.
- e) Získal/a jsem větší orientaci v právních normách.
- f) Naučil/a jsem se vyhodnocovat rizikové situace a prakticky je zvládat (např. včas vyrozumět oprávněné orgány o stavu věci).

PŘÍLOHA II.

www.bezpecnemesto.eu | www.mpplzen.cz

Město **Plzeň**

V MHD **BEZPEČNĚ**

Město **Plzeň**

V MHD **BEZPEČNĚ**

**Nečekejte na osamělých zastávkách po setmění.
Jděte na zastávku včas, ale ne zbytečně brzy.**

**V dopravním prostředku
vyhledávejte místa v blízkosti řidiče.**

**Žena by neměla vyhledávat kupé,
kde sedí jen muži.**

**Nejlepší prevencí proti kapesním zlodějům
je nedat jim šanci. Cennosti uložte tak,
abyste je měli vždy pod kontrolou.**

DESETKRÁT

BEZPEČNĚ

Desatero osobního bezpečí seniora

1. Telefonický kontakt s cizí osobou

Dotyčný se vydává za příbuzného a žádá peníze, pro které si má přijít někdo z okruhu kamarádů - vždy si ověřte s kým hovoříte!

2. Podomní prodej

Pachatelé se vydávají za dealery různých společností s cílem upoutat pozornost a odcizit co půjde - dejte na dveře i na schránku upozornění, že o žádné služby nemáte zájem.

3. Přeplatky v místě bydliště

Podvodník navštíví seniora pod záminkou přeplatky za služby a potom potřebuje rozměnit bankovku vysoké hodnoty - žádná instituce neroznáší přeplatky tímto způsobem.

4. Před cestou mimo byt

Osobní doklady, peníze, platební karty umístěte do ledvinky nebo malé taštičky pod oblečením. Své příruční zavazadlo mějte vždy pod kontrolou.

5. Cesta na poštu či do banky

Zloději si vyhlízejí seniory a po cestě zaútočí - domluvte se s příbuzným nebo sousedem, ať Vás doprovodí.

6. Výběr z bankomatu

Nepište si na kartu osobní identifikační číslo a nenechávejte ani lísteček s číslem poblíž karty.

7. Senior na nákupu

Buďte obezřetní a mějte své věci neustále pod kontrolou!

8. Po nákupu

Nenechávejte cenné věci v kapsách bund přehozených přes židli v cukrárnách. Pozor i na odložené kabelky vedle židle.

9. Cesta domů

Sledujte před bydlištěm vaše okolí, zdali se k Vám někdo nepřidal a nesleduje Vás.

10. Nabídka pomoci s taškou na schodech

Jedná se o častou fintu zlodějů, kteří tašku vynesou do vyššího místa, kam není vidět a odcizí z ní peněženku - nedávejte svou tašku z ruky!

www.bezpecnemesto.eu | www.mpplzen.cz

Město **Plzeň**

DOMA

BEZPEČNĚ

Město **Plzeň**

DOMA **BEZPEČNĚ**

Zamykejte dveře od bytu i domu.

Cizí osoby do domu i do bytu nepouštějte.

Nedůvěřujte prosbám ani nabídkám cizích osob.

Vždy se přesvědčte, kdo stojí za dveřmi.

Používejte bezpečnostní řetízek a panoramatické kukátko.

Nechte si namontovat bezpečnostní zámky.

Nepřechovávejte doma větší množství hotovosti.

Cenné věci uchovávejte v bezpečnostních schránkách.

Poříd'te si fotodokumentaci svých cenností.

Nechlubte se svým majetkem.

www.bezpecnemesto.eu | www.mpplzen.cz

Město **Plzeň**

**SENIOR
ŘIDIČEM**

BEZPEČNĚ

Město **Plzeň**

SENIOR
ŘIDIČEM **BEZPEČNĚ**

LÉKAŘSKÉ PROHLÍDKY

**Nejdříve 6 měsíců
před dovršením 65 a 68 let věku
a nejpozději v den dovršení tohoto věku.**

Po dovršení 68 let pravidelně každé 2 roky.

**Doklad o zdravotní
způsobilosti mít vždy u sebe.**